

La Fontainove basne u metodičkom kontekstu

Glavačević, Ena

Master's thesis / Diplomski rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:940202>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-09-27**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti i Engleskoga jezika i
književnosti

Ena Glavačević

La Fontaineove basne u metodičkom kontekstu

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Jakov Sabljčić

Osijek, lipanj 2014.

Sažetak

U radu se govori o postanku i razvoju basne te o njezinoj metodičkoj upotrebi, s posebnim naglaskom na La Fontaineovim basnama i novim mogućnostima njihove obrade. Basna je jedna od najstarijih književnih vrsta te je njezina vrijednost u nastavi i odgoju nemjerljiva. Jean de La Fontaine posebno se istaknuo u pisanju basni te je prema Ezopovomu uzoru proizveo svoj prepoznatljivi poetski stil. Njegove su basne odavno dijelom francuske, ali i svjetske kulture te se u njima mogu prepoznati poruke koje su bezvremenske. Basna je zbog svojih specifičnih osobina idealna za upotrebu u nastavi, ali je u njoj često i marginalizirana. Prikazane su njezine metodičke obrade u čitankama, priručnicima, živoj nastavi, a autorica donosi i neke nove prijedloge za njezino oživljavanje i moderniziranje na metodičkome polju. La Fontaineove basne pravi su izbor budući da se one mogu promatrati na svim razinama. Korisne su za vježbe koje razvijaju učenikove analitičke, sintetičke, kreativne i stvaralačke sposobnosti, a na nastavniku je da to omogući pravilnim odabirom La Fontaineove basne te usmjeravanjem učenika na nove metodičke mogućnosti obrade.

Ključne riječi: basna, Jean de La Fontaine, metodički pristup, čitanka, učenik

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. BASNA.....	6
2.1. Postanak i razvoj basne.....	6
2.2. Osobine basne.....	7
2.3. Teme i likovi u basnama	10
3. ŽIVOT I DJELO JEANA DE LA FONTAINEA.....	11
3.1. Bilješka o privatnome životu Jeana de La Fontainea.....	11
3.2. Djelo Jeana de La Fontainea	12
3.2.1. Osobine La Fontaineovih basni	12
4. BASNA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI.....	14
4.1. Zašto je basna dio nastave Hrvatskoga jezika?.....	14
4.1.1. Razumijevanje basne	15
4.1.2. Vrijednost basne u nastavi	15
4.2. Metodički pristupi basni	16
4.3. Basne u planu i programu za osnovnu školu	19
4.4. Basne u čitankama i priručnicima za peti razred osnovne škole	21
4.5. La Fontaineove basne u čitankama za peti razred osnovne škole	26
4.6. Nastavna obrada La Fontaineove basne <i>Kokot, mačka i mišić</i>	27
5. METODIČKE MOGUĆNOSTI U INTERPRETACIJI LA FONTAINEOVIH BASNI U OSNOVNOJ ŠKOLI	30
5.1. La Fontaineova basna u problemsko-stvaralačkom nastavnom sustavu.....	30
5.2. La Fontaineova basna u korelacijsko-integracijskom nastavnom sustavu.....	32
5.3. La Fontaineove basne i dramski odgoj.....	34
5.4. Metodičke mogućnosti pri čitanju La Fontaineovih basni.....	35
6. BASNA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA U SREDNJOJ ŠKOLI.....	37
6.1. Basne u čitankama za prvi razred srednje škole.....	39
6.2. La Fontaineove basne u čitankama i priručnicima za prvi razred srednje škole...41	
7. METODIČKE MOGUĆNOSTI U INTERPRETACIJI LA FONTAINEOVIH BASNI U SREDNJOJ ŠKOLI.....	41

8. ZAKLJUČAK.....	43
9. PRILOZI.....	45
10. POPIS LITERATURE I INTERNETSKI IZVORI	47

1. UVOD

Ovaj se rad bavi metodičkim pristupom basni, s posebnim naglaskom na La Fontaineovim djelima. Opisane su brojne različite nastavne metode i sustavi koji se koriste pri obradi basne u nastavi književnosti u osnovnoj i srednjoj školi, a govori se i o novim mogućnostima oblikovanja zadataka za obradu La Fontaineovih basni. Cilj je ovoga diplomskoga rada, dakle, usustavljanje poznatih i često korištenih načina pristupa basni te predlaganje novih i modernih pristupa La Fontaineovim basnama.

U prvom se poglavlju radi o općenitim postavkama basne. Daje se kratak opis njezina postanka i razvoja te se proučavaju njezine najvažnije osobine. Navode se najpoznatiji basnopisci te najvažniji izvori njihovih inspiracija. Podrobnije su opisane i najučestalije teme basni te značenje i osobine njezinih likova.

Druge je poglavlje posvećeno Jeanu de La Fontaineu, jednome od najvažnijih basnopisaca. Spominje se njegov buran život u kojemu se suprotstavljao i samome kralju pa time ne čude ni njegove kritike društva koje je vješto iskazao upravo basnama. Detaljno se opisuju osobine njegovih basni.

U trećem je poglavlju riječ o basni u nastavi Hrvatskoga jezika u osnovnoj školi. Najprije se opisuju vrijednosti pomoću kojih je basna zaslužila svoje mjesto u nastavi, a potom se opisuju pristupi basni koje metodički stručnjaci preporučuju te zastupljenost basni u nastavnom planu i programu. Napravljen je i kratki pregled obrade basni u čitankama i priručnicima za peti razred osnovne škole. Autorica je prisustvovala nastavnom satu obrade La Fontaineove basne pa je i taj sat posebno opisan u tome poglavlju.

Četvrto se poglavlje odnosi na metodičke mogućnosti u interpretaciji La Fontaineovih basni u osnovnoj školi. Autorica, uz pomoć metodičke literature, predlaže nove načine pristupa La Fontaineovim basnama te odabire neke njegove još neiskorištene basne za obradu u nastavi.

Peto poglavlje donosi pregled obrade basni u nastavi Hrvatskoga jezika u srednjoj školi. Riječ je o pregledu čitanki i priručnika za prvi razred srednje škole, s posebnim osvrtom na obradu La Fontaineovih basni u navedenom razredu.

U šestome je poglavlju riječ o metodičkim mogućnostima u interpretaciji La Fontaineovih basni u srednjoj školi. Autorica, slično kao i za osnovnu školu, i ovdje predlaže moderniju obradu La Fontaineovih basni služeći se relevantnom metodičkom literaturom.

Posljednja se tri poglavlja odnose na zaključak, priloge i popis literature. Zaključak označava kratku sintezu cijeloga rada, osvrćući se najviše na važnost basne u nastavi, a pogotovo ukoliko se radi o La Fontaineovoj basni.

2. BASNA

2.1. Postanak i razvoj basne

Čovjekov se život od pamtivijeka isprepliće sa životima ostalih živih bića, poglavito životinja. Naši najdalji preci morali su loviti životinje kako bi se prehranili, ali su morali i paziti da ne postanu lovina tim istim životinjama. Kako bi se čovjek što bolje nosio s izazovima takvoga života, počeo je temeljito proučavati bića oko sebe. Tako se životinje nalaze na najstarijim zapisima čovječanstva i nikako ne čudi što su one junacima mnogih usmenih priča prenošenih s koljena na koljeno.¹

Povijest književnosti ne može sa sigurnošću smjestiti nastanak basne u određeno vremensko razdoblje, ali je sigurna kako je to vrijeme pradáavno.² Tijekom vremena priče o životinjama razvile su se i usavršile te su prerasle jednostavan prikaz koji se može naći u bajkama i mitovima. U ranijim su se djelima životinje prikazivale baš kao takve – sa životinjskim osobinama, ponašanjem i nerazumljivim životinjskim jezikom. U novijim se djelima životinjski protagonisti ponašaju poput ljudi i služe kako bi se ocrtale ljudske osobine i navike te kako bi se ljude ponešto naučilo. Svaka životinja u takvim, novijim djelima, koja se tada mogu nazvati basnama, predstavlja određen tip ljudi, a osobine se biraju prema već postojećim ponašanjima i karakteristikama životinja. Tako je lisica lukava, lav hrabar, janje blago, a čavka brbljava.³ Upravo se zbog toga basna mogla koristiti kao kritika društva.

¹ Milan Crnković, *Dječja književnost. Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*, Školska knjiga, Zagreb, 1967., str. 164.

² Nada Lagumdžija, *Basna u osnovnoškolskoj nastavi književnosti. Drugo dopunjeno izdanje*. Hena Com, Zagreb, 2000., str. 15.

³ Isto kao ¹

Životinje su poslužile kao prikaz raznih društvenih slojeva i, pomoću njih, ljudi su mogli uputiti suptilnu kritiku vladajućima u vrijeme kada bi otvorena borba bila pogubna.

Povijest književnosti ne daje točnu informaciju o prostoru nastanka basne. Nagada se kako je prva nastala na prostoru Indije i istočnoga Mediterana, ali se o pravim basnama počinje pričati tek nakon što su ih Grci prihvatili i uljepšali. U širenju basne pomogli su i Arapi, a kada su ju oni donijeli ostalim europskim narodima, njezina popularnost počela je nesmetano rasti. Kao prvi ozbiljni basnopolisac ističe se Ezop, koji je, pretpostavlja se, živio u 6. stoljeću prije nove ere. Njegove su basne obišle svijet, a obilaze ga i danas. Najpoznatije su svakako *Lav i miš*, *Magarac, pijetao i lav* te *Dvije žabe* i mnoge druge. Uz Ezopa, kao najstariji basnopolisci ističu se još i Herodot, Enije i Horacije, a Aristotelu možemo zahvaliti na klasificiranju basne kao književne vrste.⁴ Basne su veoma često viđena pojava i u prisposodnoj književnosti (prilikama), pogotovo u srednjem vijeku i 17. st. Najpoznatiji pisci takvih basni bili su Matija Divković, Pavao Posilović, Juraj Habelić te Stipan Jajčanin.⁵ U njihovim pričama nalazimo snažnu kršćansku ideju i vrijednosti.⁶ Od novijih basnopolisaca važno je spomenuti Jeana de La Fontainea, Ivana Andrejeviča Krilova, Gottholda Ephraima Lessinga te Gustava Krkleca.⁷ Zahvaljujući njima, basna se počela izrazito cijeniti, njegovati i poštovati. Većina basnopolisaca posezala je i poseže za idejama starijih kolega jer su tipovi ljudi predstavljeni u basnama vječni pa je tako i basna najmanje mijenjana književna vrsta.⁸

2.2. Osobine basne

Iako se basne svakodnevno spominju bez nespornosti ili nejasnoća, one su zapravo teorijski poprilično zapostavljene. Njihov postanak nije do kraja pojašnjen, klasifikacija basni

⁴ Isto kao ², str. 16.

⁵ Zdenko Škreb, Ante Stamać, *Uvod u književnost – teorija, metodologija*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1998., str. 189.

⁶ Stjepan Hranjec, *Kršćanska izvorišta dječje književnosti. Priručnik za studente i učitelje*, Alfa, Zagreb, 2003., str. 197.

⁷ Isto kao ¹, str. 165.

⁸ Dubravka Težak, „Povijesni pregled razvoja basne“, *Basne. Antologija*. Divič, Zagreb, 1997., str. 7.

ne postoji, a niti one same nisu potpuno proučene.⁹ Ipak, opća definicija basne može se izvesti i ona kaže kako je basna:

„sažeta mala epska forma s poentom (poučnom, moralnom porukom) i alegorijskim smislom koji se otkriva u isticanju važne misli o životu, tj. u isticanju ljudskih nedostataka i mana. Likovi su nositelji radnje, obično životinje (nekad stvari i biljke) koje su po nekim karakteristikama samo alegorijsko sredstvo u prikazivanju karakternih crta čovjeka.“¹⁰

Unatoč tome što se u basnama jasno pokazuju neke osobine karakteristične za životinje, to nije njihov primarni cilj. Basne ponajprije izražavaju istinu o ljudima i njihovim vrlinama i manama.¹¹ Životinje u njoj predstavljaju tipove ljudi koji posjeduju određene osobine, pripadaju nekom staležu ili se ponašaju na određen način. Zato se za basnu kaže kako se cijela zasniva na alegoriji. Alegorija se naziva i produženom metaforom. Riječi se upotrebljavaju u prenesenom smislu, a pravo značenje može se otkriti jedino ukoliko zamijenimo čitave pjesničke slike drugim pojmovima.¹² U basnama se tako jasno vidi i antropomorfizacija životinja koje se ponašaju i misle kao ljudi.¹³ Životinja u basnama postaje samo simbol pojedinih vrsta ljudi te se tako izražava piščev stav prema njima. „Basna je, dakle, na eksplicitnoj razini priča o životinjama, a na implicitnoj o ljudima i ljudskom društvu.“¹⁴ Na čitateljima je da tu alegoriju i implicitno značenje shvate i premjeste sferu razmišljanja na svoju širu ili užu okolinu.

„Basna je književna vrsta pisana u prozi ili stihu. Jedno od njenih obilježja je sažetost građe, što joj omogućuje upotreba principa apstrahiranja i apstraktnosti pri komponiranju.“¹⁵

⁹ Stjepan Blažetin, „O basnama“, *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 9.

¹⁰ Zvonimir Diklić, *Književnoznanstveni i metodički putokazi nastavi književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2009., str. 70.

¹¹ Zvonimir Diklić, *Primjeri iz dječje književnosti*, Divič, Zagreb, 1996., str. 137.

¹² Milivoj Solar, *Teorija književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 1994., str. 80.

¹³ Zvonimir Diklić, Mevlida Garić, Stevan Micić i ostali, *Metodički pristup književnoumjetničkom tekstu – pripovijetka. Priručnik za nastavnike srpskohrvatskog-hrvatskosrpskog jezika u osnovnoj školi*, „Veselin Maleša“, Sarajevo, 1973., str. 8.

¹⁴ Isto kao ⁹, str. 11.

¹⁵ Tvrtko Čubelić, *Narodne pripovijetke*, ŠIZ „Zrinski“, Zagreb, 1980., str. 77.

Za samu basnu nije bitno je li pisana u obliku proze ili poezije, ali je većina najpoznatijih pisaca pisala stihom. La Fontaine, Krilov te Đuro Ferić većinom su pisali basne dvostruko rimovanim dvanaestercem, stvarajući tako svoj poetski diskurs. Prozni je diskurs njegovao Ezop, a postoje i basne u kojima je samo pouka stihovana.¹⁶ Iako može biti u stihovima, basna pripada pripovjednoj prozi te ju odlikuju elementi epske strukture – događaj, likovi i fabula.¹⁷ Osobina apstrahiranosti dolazi do izražaja u broju epizoda. Čitava se basna zasniva na jednom cjelovitom događaju (vrlo rijetko radi se o dvama ili trima povezanim događajima).

Budući da je glavno sredstvo izražavanja likova i jedno od glavnih kompozicijskih sredstava u basnama dijalog, one su obilježene snažnim dramskim elementima.¹⁸ „U njoj se ostvaruje konflikt (karakterističan za dramski rod) koji ne poprima jače dramske razmjere i ne doživljava razvojne faze kao u dramskom djelu, ali čini jezgru fabule.“¹⁹ Budući da se radi o kratkoj i sažetoj epizodi, ne očekuju se golemi dramski razmjeri, ali u basnama se jasno mogu razaznati osnovni dramski elementi – uvod, zaplet i rasplet. Uvod se uglavnom svodi na jednu jednostavnu rečenicu koja jasno i bez kompliciranih objašnjenja uvodi čitatelje u radnju *in medias res*.²⁰ Nakon kratkoga uvoda slijedi zaplet (fabula) te rasplet, koji su sročeni dijaloški – likovi razgovaraju i tako se prikazuje cijela radnja. Osim ranije navedena tri osnovna elementa, basna sadrži još i pouku (moral). Pouka može biti u obliku riječi, postupaka ili događaja koji govore što čovjek treba raditi i kako se treba ponašati.²¹ Poanta ili pouka može stajati na različitim mjestima u basni, a to su njezin početak ili kraj. Treći je slučaj kada je pouka prikriivena. Ukoliko se to dogodi, čitatelj mora uložiti trud kako bi iščitao pouku skrivenu u naraciji.²² Takve basne moramo znati posebno cijeniti jer vježbaju čitateljevu maštu i moć zaključivanja. Ukoliko basna može zadržati našu pozornost

¹⁶ Helena Sablić Tomić, „Tipologija basne“, *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 214.

¹⁷ Dragutin Rosandić, *Metodika književnog odgoja. Temeljni metodičkknjiževne enciklopedije*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 487.

¹⁸ Isto kao ⁵, str. 187.

¹⁹ Isto kao ¹⁷

²⁰ Janja Prodan, „Stilski elementi u basnama“, *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 15.

²¹ Bruno Bettelheim, *Smisao i značenje bajki*, Roditeljska biblioteka 4, Zagreb, 2000., str. 32.

²² Isto kao ¹⁶, str. 214.

zanimljivom fabulom, a uz to i suptilno poučiti čitatelja nečemu, tada je dostojna svoga opisa i naziva.

Neke od dodatnih osobina basne jesu ahistoričnost i ageografičnost.²³ Za svaku je basnu nebitno u kojemu se vremenu i na kojemu prostoru nalazi. Budući da govori o bezvremenskim, univerzalnim ljudskim vrijednostima i osobinama, jasno je kako je svaka basna primjenjiva danas u Hrvatskoj, kao što je bila primjenjiva i prije sto godina u Francuskoj.

Basna prije svega služi otkrivanju općeljudske istine skrivene ispod jednostavne fabule. Prije je ta prikriivenost služila basnopiscima kao dobar veo kojim su skrivali kritiku društva. No, nije sve toliko ozbiljno i od životne važnosti u basnama. One imaju i moć da nas zabave. Ismijavaju naše mane i nedostatke te su pune ironije i humora. Svaka se basna služi: „sredstvima komičnog izražavanja, ona je mala komedija.“²⁴

2.3. Teme i likovi u basnama

Kao što je već ranije spomenuto, basne uvijek obiluju općeljudskim i bezvremenskim vrijednostima i temama. Motivi u basnama postali su internacionalni te svaki novi basnopolisac poseže za već postojećim inspiracijama. Naravno, basnopolisci ne slijede slijepo sve postavke postojećih modela. Prilagođavaju ih mjestu u kojemu žive i vremenu u kojemu stvaraju. U Krilovljevim se, na primjer, basnama tako nalaze životinje koje žive na prostoru Rusije – lisica, vuk, ovca i druge.²⁵ Kada se u obzir uzmu navedene različitosti, basne se ipak mogu tematski podijeliti u dvije vrste prema svojim sličnostima. Prve su basne koje govore o čestim ljudskim osobinama kao što su lukavost, neznanje, glupost, poštenje i tako dalje. Drugoj skupini pripadaju basne koje govore o konkretnim društveno-političkim izvanjskim prilikama kao što su društveni odnosi i staleži.²⁶ Govore o osobinama ljudi i situacijama koje se događaju svaki dan te pokušavaju pokazati kako bi se ljudi trebali odnositi jedni prema drugima s ciljem poboljšanja odnosa u društvu.

²³ Isto kao ⁵

²⁴ Isto kao ¹⁷

²⁵ Isto kao ², str. 23.

²⁶ Isto kao ¹⁶, str. 212.-213.

Likovi su nadasve slabo psihološki okarakterizirani, tj. nisu složeni po svojoj etičkoj strukturi. Nositelji su osnovnih ljudskih osobina i cijeli su poistovječeni s tom osobinom.²⁷ Svaki čitatelj odmah može prepoznati je li lik *crn* ili *bijel*. Na jednu stranu smještaju se likovi s pozitivnim osobinama, a na drugu oni s negativnim osobinama. Nije ih teško uočiti jer su poprilično plošni, a služe kao simboli onoga što se na njima najviše prepoznaje. Čitava se pozornost basne, umjesto na događanju, nalazi na ocrtavanju pojedinih likova životinja koji predstavljaju neke ljudske osobine ili navike.²⁸ Glavni likovi basni većinom su životinje, no to mogu biti i biljke te stvari i pojave (smrt, nebo i slično).²⁹ Ipak, bez obzira na oblik glavnoga lika basne, on uvijek služi kao poveznica s ljudima i njihovim osobinama.

Zaključno o općenitim postavkama basne, Zvonimir Diklić kaže kako bi ona trebala biti „jednostavna, živa, uzbudljiva, slikovitih i sažetih opisa mjesta i osoba, s blago ironičnim odnosom prema njoj uz šaljivu intonaciju pomoću koje se odlikuju humoristične situacije.“³⁰ Dakle, iako basna govori o važnim ljudskim osobinama i nadasve je poučna u svojoj srži, ne bismo ju trebali shvaćati preozbiljno samo zato što joj je jedna od glavnih osobina poučnost. Najbolje ju je primiti bezbrižno i zabaviti se čitajući je, a usput možemo pokušati zapamtiti neke lijepe ideje koje svakako nisu suvišne, ukoliko nas pokušavaju učiniti boljima. Jedan od basnopisaca čija nas djela mogu zaista zabaviti, ali i učiniti boljim ljudima svakako je i Jean de La Fontaine.

3. ŽIVOT I DJELO JEANA DE LA FONTAINEA

3.1. Bilješka o privatnome životu Jeana de La Fontainea

Jean de La Fontaine rođen je 1621. godine u gradiću Château-Thierry u Francuskoj, kao sin pripadnika bogate građanske obitelji.³¹ Prvi dio djetinjstva proveo je u rodnome gradiću okružen prirodom, a kasnije se s obitelji preselio u Pariz. Bio je poprilično *raspušteno*

²⁷ Isto kao ¹⁰, str. 70.

²⁸ Isto kao ², str. 23

²⁹ Isto kao ¹⁶, str. 213.

³⁰ Isto kao ¹⁰, str. 33.

³¹ *Leksikon stranih pisaca*, uredila: Dunja Detoni-Dujmić, Školska knjiga, Zagreb, 2001., str. 597.

dijete pa je njegova obitelj smatrala kako bi bilo dobro da postane svećenik. U bogosloviji je izdržao manje od godinu dana. Nakon toga upisao je pravo i postao odvjetnikom, ali mu ni to nije dugo odgovaralo. Vratio se u svoj maleni grad, oženio mlađahnom Marijom Héricart i preuzeo očev posao nadglednika šuma i voda. I taj mu je konvencionalni posao teško padao pa se u svojim dvadesetima uhvatio pisanja, čime je napokon pogodio životni poziv. Godine 1657. napustio je obitelj i otišao živjeti životom pjesnika u Pariz. Tijekom svoga stvaralaštva naišao je na naklonost nekolicine mecena pa je tako uspijevao lagodno živjeti usprkos tome što nije bio odveć marljiv i sklon neprestanome radu. Nakon što mu je prvi mecena, Fouquet, završio u zatvoru zbog krađe državnoga novca, La Fontaine se zamjerio kralju Ljudevitu XIV. zalažući se za zatvorenika. Nikada više nije ponovno stupio u milost kralja, ali je zato porastao u očima naroda – njegove publike. Vodio je poprilično raskalašen život skoro do njegova kraja, kada se ipak odrekao smjelih priča koje je pisao te sličnoga načina života.³² Umro je u Parizu 1695. godine.³³

3.2. Djelo Jeana de La Fontainea

La Fontaine se okušao kao pisac u mnogim žanrovima. Pisao je pseudodramske tekstove (*Klimena* – 1671., *Eunuh* – 1654.), poeme (*Adonis* – 1658.), pjesme te narativno djelo *Ljubavi Psihe i Kupida* iz 1669. godine. Jedno od poznatijih djela njegove su *Priče smjeloga karaktera* koje su izlazile 1664., 1671., 1675. i 1685. Ipak, najveću je slavu stekao pišući basne. Prvi pokušaj pisanja basni izašao je pod naslovom *Basne izabrane i stihovane od strane g. de La Fontainea (Fables choisies et mises en vers par m. de La Fontaine)* te je s prvih šest knjiga tiskanih 1668. godine pobrao veliku slavu. Uslijedilo je i daljnjih pet knjiga (1678. – 1679.), a zadnja, dvanaesta, izašla je 1694. godine. Svojim pričama potvrdio se kao odličan stilist i stihoklepac, ali su mu vječnu slavu donijele upravo basne.³⁴

3.2.1. Osobine La Fontaineovih basni

Glavna La Fontaineova inspiracija za pisanje basni bili su antički uzori (Ezop i Fedar). U zbirci *Ezopove basne koje je La Fontaine stavio u stihove* inspiriran je Ezopovim idejama,

³² Jean de La Fontaine, *Basne: izbor*, s ilustracijama Gustavea Doréa, Novo pokoljenje, Zagreb, 1948., str. 163.-173.

³³ Isto kao ³¹

³⁴ Isto kao ³¹

ali ih obogaćuje dramskom napetošću i suvremenim elementima.³⁵ Maknuo je Ezopov formalno-didaktički stil te je basne uobličio poput malenih drama i komedija uz pomoć uspješne karakterizacije likova, njihovih dijaloga te prepoznatljivih dramskih dijelova (uvod, zaplet i rasplet). U njegovim basnama vlada rustikalno okruženje u kakvome je i odrastao, ali pritom se dotiče i političko-socijalne tematike vremena u kojemu je živio. Njegovi likovi životinja služe kao simboli pripadnika raznih društvenih staleža.³⁶ Sve se životinje mogu smjestiti u piramidu društva pa je tako lav uvijek predstavljao kralja koji je bio moćan, ali i pohlepan, ohol i okrutan. Središte piramide zauzimaju plemići i građanstvo u obliku vuka, lisice, magarca, pijetla i slično. Oni su uvijek glupi, tašti, drski i pohlepni. Dno piramide, kao i u pravome društvu, zauzimaju pučani u obličju miša, ovce, mrava, biljaka i slično. Takve su životinje redom slabe, ali poštene, dobre i izdržljive.³⁷ Likovi su mu poprilično stalni te svaka životinja skoro uvijek predstavlja baš određeni tip osobe. Životinje u njegovim basnama nisu potpuno lišene pravih životinjskih osobina, ali je naglasak svakako na ljudskim osobinama, što zajedno savršeno funkcionira.³⁸ La Fontaine u svojim basnama pokazuje sva lica francuskoga društva, ali i društva općenito, oslikavajući i najpoštenije i najgramzivije.

Pouka je u njegovim basnama uvijek jasna, ali nije uvijek eksplicitno iskazana. Ona nam se nenametljivo pokazuje kroz sudbine njegovih likova. Ukoliko su pouke i izrečene, uvijek su mudro sročene dvama do četirima stihovima pa su tako mnoge njegove pouke/izreke postale dijelom čak i moderne francuske kulture.³⁹

Kada govorimo o žanrovskoj pripadnosti njegovih basni, ima ih u obliku elegije, epistole, idile pa čak i poetske meditacije. Oblikom se možda uvelike razlikuju, ali su tematski veoma slične: „prikaz svakodnevnog moralnog iskustva iskazanog kroz mnogobrojne tipične likove, ponašanja i situacije.“⁴⁰

³⁵ Isto kao ⁸, str. 8.

³⁶ Isto kao ³¹

³⁷ Isto kao ⁸, str. 8.

³⁸ Ezop, *Basne*, preveo Milivoj Sironić, Školska knjiga, 2001., str. 189.

³⁹ Isto kao ¹¹, str. 141.

⁴⁰ Isto kao ³¹

Od klasicističkih elemenata važno je napomenuti jasan stil te zauzimanje za načelo zdravoga razuma i dobrog ukusa. La Fontaine je po mnogočemu bio ispred svoga vremena, ali ipak nije uspio potpuno pobjeći utjecaju vremena i razdoblja u kojemu je stvarao. U svoje je basne unio bogat narodni karakter, istaknut poglavito jezikom (aforizmi, provincijalizmi, narodne izreke). Nije robovao samo jednoj metrici, već je iskušavao različite vrste stihova i ritmova. U basnama se osjete mnoge idejno-umjetničke suprotnosti koje nisu ni začuđujuće uzmemo li u obzir njegov buran život.⁴¹ Najbolje ga je opisati kao pisca koji je u svojim basnama renesansnu tradiciju dopunio klasicističkom poetikom.⁴²

Najpoznatije su mu basne: *Cvrčak i mrav*, *Gavran i lisica*, *Žaba i vol*, *Vuk i pas*, *Lasta i ptičice*, *Miš iz grada i miš iz polja*, *Vuk i janje*, *Lisica i roda*, *Pijetao i biser*, *Kokot, mačak i mišić* i tako dalje.⁴³ Mnoge od njih postale su dijelom školskih čitanki i obvezne školske lektire zbog svog velikog umjetničkog i moralnog značaja.

4. BASNA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

4.1. Zašto je basna dio nastave Hrvatskoga jezika?

Basne su oduvijek veoma dobro služile raznim govornicima, učiteljima, pjesnicima pa čak i političarima u slučaju kada su htjeli nešto slikovito opisati ili kritizirati. Upotreba basne u nastavi počela je još u antičko i helenističko doba. Iako one nisu u početku bile namijenjene djeci, ubrzo su im postale omiljene. To se dogodilo unatoč mnogim kritičarima koji su tvrdili kako dijete ne može razumjeti mnogostruko značenje basni te njihovu alegoričnost.⁴⁴ Mnogi pisci, poput La Fontainea, nisu ni namijenili svoje basne djeci jer nisu uopće bili upoznati s njihovim načinom razmišljanja.⁴⁵ Karol Visinko basnama zamjera isticanje izričite pouke na

⁴¹ Isto kao ³²

⁴² Isto kao ³¹

⁴³ Isto kao ¹, str. 167.

⁴⁴ Isto kao ¹¹, str. 138.

⁴⁵ Isto kao ², str. 27.

početku ili kraju te tvrdi kako taj postupak sprječava samostalne refleksije čitatelja nakon čitanja basne.⁴⁶

4.1.1. Razumijevanje basne

Pa ipak, uzevši u obzir sve kritike na račun basni, one se ipak u nastavi neprestano koriste. Istina je kako razumijevanje basne nije uvijek lako. Od učenika se traži da aktivno sudjeluju u analizi književnoga djela koje se obrađuje na nastavnome satu, a to je moguće samo ako učenici razumiju to djelo. Do potpunog je razumijevanja basne moguće doći samo prirodnim kognitivnim razvojem. Naime, mlađa djeca (do devete godine) teško shvaćaju šire analogije. Tako ona samo znaju kako nije dobro ukrasti nekome, npr., olovku jer su se već sigurno našli u takvoj situaciji. Tek nakon devete godine djeca uopćavaju mišljenje o određenim radnjama pa tako sada već znaju kako je svaka krađa loša. Dakle, dok su učenici mlađi, oni mogu pratiti basnu i iz nje iznijeti pouku, ali će ta pouka biti nešto uža nego što je samom basnom ciljano. Tek kada dijete nauči općenite pojmove, poput hrabrosti, dobrote, marljivosti, poštenja i slično, ono može dublje zaći u vrijednosti basni, a za takvu se sposobnost moraju pričekati viši razredi osnovne škole.⁴⁷ Tada se učenici mogu uživjeti u situacije iz basne, suosjećati s likovima, procijeniti valjanost njihovih postupaka te izvući općenitu pouku iz djela. Kada se postigne navedena kognitivna razina, učenici mogu početi uživati u svim blagodatima basne, a jedna od najvećih je svakako izvlačenje općega zaključka koji mogu primijeniti na sve slične slučajeve u književnosti i životu.⁴⁸ Naravno, to ne znači da je iskustvo čitanja basne u nižim razredima osnovne škole manje vrijedno. I tada se učenici mogu kvalitetno posvetiti basni, u skladu sa svojim mogućnostima, kao i na svakom drugom polju.

4.1.2. Vrijednost basne u nastavi

Bez interesa učenika basna možda i ne bi bila toliko popularna. Ona ih privlači vedrinom, likovima, smiješnim situacijama, ali i poučnošću. Basne su po svojoj prirodi veoma kratke tvorevine, što je svakako poželjna osobina djela koje se predstavlja mlađoj djeci budući

⁴⁶ Karol Visinko, *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 193.

⁴⁷ Dubravka Težak, „Basna kao dječja lektira“, *Basne. Antologija.*, Divič, Zagreb, 1997., str. 13.-14.

⁴⁸ Isto kao ², str. 30.

da ona još nemaju mogućnost dugoga držanja pozornosti na jednoj stvari. Učenike privlače i specifični likovi basni – životinje. Skoro svako dijete voli barem neke životinje, a mnoga djeca odmalena imaju i ljubimce o kojima rado slušaju u basnama. Čitanje o životinjama samo je za sebe poučno jer se tako djeca uče suživotu s njima, a i katkad je mnogo zanimljivije čitati o životinjama, nego o ljudima. Likovi u basnama sudjeluju u dramskim situacijama koje se osobito sviđaju učenicima zbog mogućnosti dramske izvedbe. Ukoliko je neka basna teže shvatljiva, nijednom učeniku neće biti preteško odglumiti ju jer je to veoma zabavan i poučan proces. A upravo je poučnost nešto što učenike također privlači k basnama. Svaka basna izriče neku vrijednost, zakonitost ili pouku. Čak i ako učenici još nisu dorasli kompliciranijim poukama, basne će ih tome približiti i kasnije će im se uvijek moći vratiti, nakon što spoznaju dublje značenje tih istina.⁴⁹

Basne su nastale kako bi se na suptilan način prenijela neka istina ili pouka. Budući da su te istine i pouke često veoma gorke i okrutne, raspravljalo se je li basna uopće prikladna za upotrebu u školi. Učenici pomoću basni uče neke vrlo korisne i dobroćudne istine, ali i one o tome kako svijet zna biti okrutan. Baš je to određenje basne ono od čega ne treba zazirati kada se radi o učenicima. Basne nisu bajke koje uljepšavaju istinu i svijet oko nas. Basne su istine o svijetu, a istina je često neugodna, no to ju ne čini ništa manje korisnom ili poučnom. Baš zato ona može samo pridonijeti uspješnijem radu u nastavi Hrvatskoga jezika, ali i drugdje.

4.2. Metodički pristupi basni

Basna je prvo mjesto na kojemu se učenici, interpretacijom likova, susreću s pojmom tipičnosti. Svaki lik u basni predstavlja jednu tipičnu osobinu čovjeka: marljivost, lijenost, okrutnost, lukavost i slično. Likovi se služe jednostavnim i zanimljivim jezikom koji je moguće vrlo lako analizirati. Isto tako, analiziraju se i osobine basne kao što su ironičnost, aforističnost, alegoričnost i aluzivnost. Navedene se osobine basne analiziraju uz već spomenutu analizu likova te se tako može dohvatiti dublji smisao basne.⁵⁰ Učenik, dakle, čitanjem basni upoznaje karakteristike te književne vrste, uči razlikovati basnu od bajke, analizira likove u basni, prepoznaje dramske elemente te spoznaje moralnu stranu basne – pouku.

⁴⁹ Isto kao ¹¹, str. 38.

⁵⁰ Isto kao ¹⁷

Uz najučestaliju i najjednostavniju raščlambu basne prema likovima, fabuli i poanti, basna je zbog svoga karaktera pogodna za ostvarivanje i raznih drugih odgojno-obrazovnih ciljeva. Preporučuje se upotreba basne u svim oblicima rada na razvoju dječjega govornoga izraza. Važno je da učenici usmeno prepričaju i razlažu basne jer su one poprilično jednostavna djela na kojima se mogu vježbati početni samostalni usmeni zadatci. Uz vježbanje govornoga izraza, nesvjesno se obogaćuje i leksik, što je vrlo važno u dobi kada se učenici prvi put susreću s basnom i ona im izravno i neizravno pomaže u proširenju rječnika. Kada se rječnik učenika dovoljno proširi, basna se može koristiti i za stvaralačko prepričavanje i pripovijedanje. Uz prije navedeno prepričavanje radnje, mogu se uklopiti i zadatci koji traže stvaralački usmeni rad. Basna može odlično poslužiti i kod interpretativnog čitanja, pri čemu učenici moraju paziti na mnoge elemente poput dikcije, intonacije, ritma, tempa, jačine i boje glasa i slično. Dramska kompozicija basne itekako olakšava prve pokušaje interpretativnog čitanja, ali i prve pokušaje dramatizacije, odnosno čitanja po ulogama, za što bi se basna trebala češće koristiti.⁵¹

Osim navedenih ciljeva „basna pruža brojne mogućnosti za ostvarivanje svrhe obrazovanja u pogledu razvijanja općih konceptualnih sposobnosti te razvoj osobnih sposobnosti i stavova.“⁵² Opće je poznato da škola ne postoji samo kako bi učenici nešto naučili. Vrlo je važan element škole postizanje dobrobiti cjelokupne djetetove osobe. Svaki učenik ima pravo poštovati sebe, znati se izraziti o sebi i drugima te steći poštovanje i toleranciju prema drugima.

Učenik kroz basnu može biti potaknut na razmišljanje o sebi, svojim sposobnostima i vještinama. Za takvo je što idealna La Fontaineova basna *Zec i kornjača* koja govori o prirodnim sposobnostima tih životinja, ali i o rezultatima koji se mogu postići upornim zalaganjem, čak i uz nedostatak sposobnosti. Odgovarajući na pitanja o svojim sposobnostima i sposobnostima drugih, učenici bolje prihvaćaju sebe i druge. Tako će nastava postati ugodnijom za sve sudionike, a učenicima će porasti samopouzdanje te će biti odvažniji u razgovoru na nastavi, ali i izvan nje.

⁵¹ Isto kao ², str. 40.-41.

⁵² Anđelka Peko i Emerik Munjiza, „Smisao basne u obrazovanju“, *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 166.

Poticanje učenikove mašte veoma je važno i time se vježba kreativnost i proširuje rječnik. Ukoliko učenicima pročitamo La Fontaineovu basnu *Bolesni lav i lisica*, izostavivši posljednju rečenicu, potičemo ih da sami kazuju ili napišu njezin kraj. Od učenika je važno zatražiti da pojasne svoj stav, ali je važno i da svako pojašnjenje za koje se učenik potrudio ocijenimo kao valjano. Pokazivanjem razumijevanja za učenikove argumente, učitelj ili nastavnik pomažu ohrabrivanju učenika koji se kasnije neće bojati izreći svoje mišljenje.

La Fontaineova basna *Kokot i lisica* idealna je za čitanje po ulogama. Dramatizacijom basne (ali i bilo kojeg drugog djela), učenici njeguju svoju maštu, kreativnost, pamćenje i suradnju. Kada se učenik poistovjeti s nekim likom, pitat će se pitanja važna za taj lik, čime će na poseban način analizirati izabranu basnu. Uz taj zadatak, učitelj može dodati i pitanja koja će još dodatno razviti učenikove analitičke i sintetičke sposobnosti.⁵³

U nastavi je iznimno važno mlađim učenicima približiti učenje i razvoj osobnosti na zanimljiv način. Basne očito privlače učenike pa su one idealne za postizanje mnogih odgojno-obrazovnih ciljeva i svrha. „Basna može biti dobra podloga u poticanju viših kognitivnih procesa, samopraćenja, razvoj samopoštovanja, zapravo razvoj sposobnosti važnih za sam život.“⁵⁴

Korištenje basne ne preporučuje se samo u redovnoj nastavi. Metodičari joj mjesto pronalaze i u izvannastavnim aktivnostima. Literarne družine mogu itekako dobro iskoristiti basnu u svome radu, čitajući ju i stvarajući nove basne prema modelu starih. Dramske družine mogu izvoditi basne na pozornici tijekom školskih priredbi. Knjižničarska družina može organizirati tematske književne dane posvećene basnama i poznatim basnopiscima. Mladi filolozi imat će dosta posla analizirajući jezik u basnama budući da je on izrazito bogat i zanimljiv.⁵⁵

Svi predloženi načini analize basne trebali bi biti zastupljeni u nastavi i izvannastavnim aktivnostima jer svaki način donosi određenu dobrobit za učenike i razred. Jesu li ti načini obrade basni zastupljeni u čitankama za osnovnu školu i obrađuje li se basna u praksi na neki od predloženih načina, saznat će se u daljnjim poglavljima ovoga rada. No prvo

⁵³ Isto kao ⁵², str. 166.-170.

⁵⁴ Isto kao ⁵², str. 171.

⁵⁵ Isto kao ², str. 40.

je važno vidjeti kakva je programska zastupljenost basne u nastavi Hrvatskoga jezika. Kako bi se to provjerilo, najbolje je posegnuti za *Nastavnim planom i programom za osnovnu školu*⁵⁶.

4.3. Basne u planu i programu za osnovnu školu

Basna se u *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* prvi put spominje u trećem razredu, naravno, u sklopu nastavnoga područja književnosti. U trećem su razredu ključni pojmovi ove nastavne teme *basna* i *pouka*. Od obrazovnih postignuća, učenici bi trebali primati basnu, analizirati njezine likove, izvući pouku basne te zamijetiti pripisivanje ljudskih osobina drugim živim bićima i stvarima. Basna se nalazi i na popisu lektire za treći razred, a učitelj sam bira koju će basnu učenici čitati.⁵⁷ U četvrtom razredu, basna se nalazi pod nastavnom temom *Književne vrste* te se od učenika traži da ju mogu imenovati i razlikovati njezina obilježja.⁵⁸ Zbog prirode ovoga diplomskoga rada više neće biti riječi o basni u nižim razredima osnovne škole. Za ovaj je rad ipak važnija zastupljenost i obrada basni u višim razredima osnovne škole (od petog do osmog razreda) te u srednjoj školi.

U petom je razredu basna uvrštena na popis lektire, a njezin je izbor opet prepušten nastavniku.⁵⁹ Nastavniku se taj izbor nudi i u šestom, sedmom i osmom razredu kada se u nastavi preporučuje uvođenje kratkih priča, od kojih jedna može biti i basna. Iako je basna zastupljenija u nižim razredima osnovne škole, ona nikako nije zanemariva ni u višim razredima, pogotovo u petom razredu. Baš zato, ovaj će diplomski rad, kada govorimo o osnovnoj školi, najviše pozornosti posvetiti basni u petom razredu. U ostalim je višim razredima basna poželjna, ali je itekako slabije zastupljena do polaska u srednju školu. Učenici u petom razredu najviše su zainteresirani za basnu. Oni su, naime, dovoljno stari i zreli kako bi ju mogli dostojno analizirati i shvatiti, a nisu još u fazi kada im se ona čini djetinjastom.

Plan i program za peti razred predviđaju obradu jedne basne, ali koliko god ona reprezentativna bila, jedna je premalo. Učenici petih razreda u najboljoj su dobi za čitanje i savladavanje basne. „Iskusan nastavnik pažljivo će odabrati vrijednu basnu i izvan tih okvira i

⁵⁶ *Nastavni plan i program za osnovnu školu* (HNOS), Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2006.

⁵⁷ Isto kao ⁵⁶, str. 31.-32.

⁵⁸ Isto kao ⁵⁶, str. 34.

⁵⁹ Isto kao ⁵⁶, str. 38.

ponuditi je učenicima bilo za školsko bilo za domaće štivo, te je interpretirati kad god nađe razloga za to.⁶⁰ Dakle, važno je i odabrati pravu basnu. Ona ne bi trebala biti previše komplicirana za određenu dob učenika. Učenici moraju moći shvatiti pouku koju basna izriče, a to se može postići samo znanjem o kognitivno-moralnom razvoju učenika. Nastavnici moraju znati što djeca *znaju* u određenim godinama. Važno je i posegnuti za pravim autorom. Poželjno bi bilo kada bi se mogao uvrstiti i koji hrvatski autor jer bi se tako basna mogla analizirati u originalu, no mi ipak nemamo dostojne nasljednike Ezopa ili La Fontainea.⁶¹ Zato učenici i nastavnici moraju koristiti još i više mašte pri obradi basni. Naime, katkad je potreban poseban napor kako bi se neke kulturološke posebnosti stranih pisaca dočarale učenicima.

Kada govorimo o konkretnim basnopiscima zastupljenima u planu i programu, ni veliki Jean de La Fontaine i njegove basne nisu zastupljeni, ali to nije razlog za čuđenje, budući da nijedan basnopisac nije izričito predložen. Naime, izbor basne koja će se čitati prepušten je isključivo nastavniku, kao što je već i spomenuto.

Nada Lagumdžija donosi nešto drukčiji pregled basne u nastavnim programima. Ona tvrdi kako se u praksi učenici s basnom susreću već u prvom razredu. Kao predloške navodi narodne basne *Majmun i hrast*, *Lav i miš* te *Cvrčak i mrav*. Učenici u prvom razredu na primjeru basne promatraju fabulu, te mjesto i vrijeme radnje. U drugom razredu kao primjere basni navodi dvije Ezopove – *Koza i pastir* te *Lav i lisica*, ali i dvije narodne – *Lisica i gavran* te *Lija i ždral*. Na primjerima tih basni učenici analiziraju redoslijed događaja (tijek radnje), mjesto i vrijeme radnje te prepoznaju glavne i sporedne likove. Navodi kako se u trećem razredu na primjeru četiri basne (*Svraka u paunovu perju* – La Fontaine, *Magarac u lavljoj koži* – Obradović te *Nije vjera tvrda u jačega* i *Vuk i janje* – narodne) prvi put analiziraju elementi basne. Učenici promatraju mjesto i vrijeme radnje, radnju, pouku te govor likova i likove same. U četvrtom razredu na osnovi dviju narodnih basni (*Medvjed, svinja i lisica* te *Labud, rak i štika*) promatra se redoslijed događanja, fabula, odnos likova te basna kao književna vrsta. U petom razredu, navodi, promatra se osnovna misao basne – elementi fabule, njezini dramski dijelovi, karakterizacija likova, odnos prema sredini i pojedincu te se

⁶⁰ Isto kao ², str. 40.

⁶¹ Isto kao ², str. 40.-41.

vježba pripovijedanje u prvom i trećem licu na primjeru Krilovljeve basne *Vuk i janje*.⁶² Njezin raspored basni prihvaća Dragutin Rosandić i takav bi raspored bio idealan za osnovnu školu, uz dodatak još pokoje basne u petom razredu.

Sada kada se vidi koliko bi i kako basna trebala biti zastupljena u osnovnoj školi, u daljnjim će se poglavljima to i provjeriti na primjeru čitanki i priručnika za peti razred osnovne škole. Posebno će govora biti i o La Fontaineovim basnama u čitankama za peti razred osnovne škole.

4.4. Basne u čitankama i priručnicima za peti razred osnovne škole

U svakoj čitanci za peti razred basna je zastupljena barem jednim predloškom. Za ovaj su pregled izabrane četiri čitanke za peti razred te jedan priručnik za nastavnike hrvatskoga jezika uz čitanku. Od svih pregledanih čitanki samo je u jednoj zastupljen Jean de La Fontaine sa svojom basnom pa će se ta obrada u čitanci, koja pripada u spomenute četiri, posebno analizirati. Svaka će se obrada basne u odabranim čitankama kratko opisati kako bi se vidjelo na koji se način basna predstavlja učenicima i koristi li se njezin puni potencijal koji je opisan u poglavlju o metodičkim mogućnostima basne.

Prva je izabrana čitanka *Iz priče u priču*.⁶³ U njoj se na 118. i 119. stranici nalazi neimenovana narodna basna. Za motivaciju su zadana pitanja za razmišljanje. Učenike se ispituje o tome jesu li čuli za izreke „mudar kao sova, brz kao zec“ i slično te znaju li što se njima želi reći. Potiče ih se i na razmišljanje o tome zašto se katkad životinje koriste kako bi se opisali ljudi te imaju li i oni koji primjer za to. Zatim se prelazi na čitanje basne o mišu i lavu. Lav poštedi miša te mu miš obeća kako će mu se iskupiti. Lav ne shvaća ozbiljno njegovo obećanje jer misli kako miš nikada neće moći ništa za njega učiniti. No, ubrzo lavu zatreba pomoć i, naravno, miš mu je pruži pregrizavši uže kojim je lav uhvaćen. Nakon teksta basne slijede pitanja za obradu. Učenike se propituje o obliku i dužini basne te o osobinama glavnih likova. Učenici moraju pronaći i pouku basne, koja se nalazi odmah na njezinu početku, a glasi:

„Trebalo, koliko možeš, uslužan biti svima,

⁶² Isto kao ¹⁷, str. 487.-488.

⁶³ Dijana Grbaš i drugi, *Iz priče u priču, hrvatska čitanka za peti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2009.

Čovjeku često put i slabiji pomoć zna.“

Zatim se od učenika traži da navedu primjere iz života kojima mogu potkrijepiti tu pouku. Takva je obrada basne uobičajena. Nije pretjerano maštovita, ali zadatak je svakoga nastavnika da ju pokuša učiniti zanimljivijom. Metodički je sve poprilično jasno i korektno, osim jednog pitanja za razmišljanje poslije basne: „Je li na kraju to priča o životinjama ili ljudima?“ Takvo je pitanje nepotrebno jer se odgovor uvelike sugerira samim načinom na koji je postavljeno. Obrada te basne završava rubrikom *Zapamtimo* u kojoj se nalazi definicija basne. Veliku većinu tih dviju stranica posvećenih narodnoj basni zauzima ilustracija lava i miša koja je veoma simpatična, ali prevelika. Čini se kao da se autori udžbenika nisu htjeli više potruditi oko obrade basne pa su pola njezina prostora posvetili ilustraciji. Istina je da crteži privlače pozornost učenika, ali bi bilo bolje da su autori smislili još pokoje pitanje ili zadatak budući da su basne nepresušan izvor aktivnosti na nastavi.⁶⁴

Sljedeća čitanku u ovome pregledu nosi naziv *Krila riječi 5*.⁶⁵ U njoj se na 117. stranici nalazi Ezopova basna *Čavka i ptice*. Odmah nakon naslova slijedi basna o čavki koja se okitila perjem drugih ptica kako bi ju Zeus izabrao za kralja ptica. Naravno, čavki ta prijevara nije uspjela jer su je druge ptice raskrinkale trenutak prije nego što ju je Zeus htio proglasiti pobjednicom. Nakon čitanja basne odgovara se na pitanja iz rubrike *Razumijem što čitam*. U njoj su pitanja uz koja učenici mogu prepričati basnu, a nastavnik može provjeriti jesu li je učenici razumjeli. Također se provjerava znaju li učenici iz pročitane basne izvući željenu pouku. Zatim učenici prelaze na dio pod nazivom *U proznoj radionici*. U njemu bi trebali objasniti zašto je *Čavka i ptice* baš basna te ju uspoređuju s basnom koje se sjećaju iz prošlog, četvrtog razreda. Nakon ponavljanja obilježja basne i usporedbe s već obrađenom basnom, učenici objašnjavaju izraz *kititi se tuđim perjem* u rubrici *U stvarnome životu*. Pitanja ih potiču na razmišljanje o stvarnoj dobrobiti *kićenja tuđim perjem*, ali i o tome što bi savjetovali nekome tko nije zadovoljan sam sobom. Posljednji se zadatak za učenike nalazi pod nazivom *Projekt*. Nastavnik bi trebao učenike podijeliti u pet skupina od kojih bi svaka izabrala po jednu skupinu ptica (močvarice, selice i slično). Zadatak je svake skupine što bolje istražiti svoju vrstu ptica (stanište, glasanje, status ugroženosti), a način istraživanja smišlja svaka skupina za sebe. Uz zadatke za obradu, u čitanci se nalazi još i kratka *Bilješka o piscu*.

⁶⁴ Isto kao ⁶³, str. 118.-119.

⁶⁵ Skupina autora, *Krila riječi 5*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.

Takva je obrada basne već popriličan pomak od prošle, naravno, u pozitivnom smislu, ali je šteta što je ta čitanka dvije godine starija od prve. Zadaci koji su osmišljeni omogućuju veću samostalnost učenika pri obradi basne te nisu prisutna sugestivna ili odveć lagana pitanja. Učenici kod nekoliko zadataka moraju dobro promisliti o odgovoru koji će dati, a to je postignuto uspoređivanjem, rješavanjem problema te traženjem savjeta. Jedina zamjerka jest dojam kako je posljednji zadatak (*Projekt*) najvažniji u obradi. Istraživanje vrsta ptica izvrsna je korelacija s predmetom Prirode i društva, ali taj bi zadatak trebao biti usputan. U ovome se slučaju stavlja u prvi plan te se on najviše objašnjava, a potrebno je i najviše vremena kako bi se on pravilno odradio. Basna je poprilično marginalizirana u nastavi, a čini se kako se marginalizira i pri samoj obradi basne. Učenicima će zadatak istraživanja ptica biti veoma zanimljiv, ali zašto se ne bi mogao smisliti neki zadatak koji će im i basnu učiniti jednako zanimljivom? Još jedna zamjerka jest to što se prije čitanja teksta basne ne nudi nikakva motivacija, no to se može objasniti i činjenicom kako to mogu osmisliti nastavnici.⁶⁶

Posljednja čitanka s obrađenom basnom (izuzevši onu s La Fontaineovim djelom) jest *Hrvatska čitanka za V. razred osnovne škole*.⁶⁷ U njoj se na 152. i 153. stranici nalazi hrvatska narodna basna *Paun i sokol*. Prije teksta ponuđena su kratka pitanja za motivaciju koja potiču učenike na razmišljanje o usporedbi ljudi sa životinjama, odnosno osobinama životinja. Zatim slijedi basna o paunu koji se ruga sokolu jer sokol nema prekrasno i šareno perje kao on. Mudri sokol ga spusti na zemlju govoreći mu kako je sve to istina, ali da on može letjeti i tako uživati u životu više nego što će paun ikada moći. Uz tekst su ponuđena objašnjenja manje poznatih riječi (*paun, kliktati, gacati*), što je svakako pohvalno i korisno. Rubrika *Razgovarajmo o tekstu* nudi pitanja i zadatke kojima se provjerava razumijevanje teksta. Pitanja su odlično postavljena pa tako učenici biraju žele li biti paun ili sokol (uz obvezno objašnjenje), ali i analiziraju ta dva lika u kratkoj i jasnoj tablici. Slijedi pitanje o pronalasku i pojašnjenju pouke. Pouka je izrečena sljedećom rečenicom, koja je ujedno i posljednja rečenica basne: „Oni koji lete u visine i klikću slobodi, imaju više ljepote od onih koji oholo žive na malom prostoru svog dvorišta.“ Basna je prilagođena uzrastu kojemu je čitanka namijenjena. Pouka se unatoč tome čini previše prilagođenom i doima se kao da original nije ni približno tako zvučao. Učenicima se takvom, strogo određenom poukom koja se teško

⁶⁶ Isto kao ⁶⁵, str. 117.

⁶⁷ Ante Bežen i Olga Jambrec, *Hrvatska čitanka za V. razred osnovne škole, 11. izmijenjeno izdanje*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2006.

može primijeniti na drugi slučaj, sužava mogućnost maštanja i zaključivanja. Kako bi se potaknule učeničke sposobnosti, pouke bi trebale biti primjenjive na više primjera iz stvarnoga života. Nakon pitanja o pouci, slijede pitanja za analizu basne kao književne vrste, a razgovara se i o njezinim epitetima, onomatopejama i sličnome, što je odlična jezična vježba. *Razgovarajmo o tekstu* primjer je dobre klasične obrade basne. Pitanja su dobro postavljena te se basna analizira na više različitih razina. Nakon toga slijedi dio pod nazivom *Uradite sami*. Počinje zadatkom koji se doima poprilično iznenadnim prijelazom na novu temu: „Mnogi su naši momci branili domovinu. Možemo ih nazvati sokolovima. Opiši jedan susret s našim sokolovima pod naslovom – Upoznao sam jednoga sokola.“ Iako iza toga zadatka stoje dobre namjere, on zahtijeva više objašnjenja koje možda može pružiti nastavnik, ali upitno je koliko je taj zadatak iskoristiv kada učenici nisu još pretjerano učili o Domovinskom ratu. Zadatak nema previše veze s basnom, osim usporedbe vojnika sa sokolovima, a i pouka ove basne ne objašnjava sokolove na taj način. Navedeni zadatak možda bi se trebao iskoristiti s drugom temom ili u neko prigodno doba godine (obljetnice i slično), ali u toj obradi basne samo zbunjuje učenike. Drugi zadatak iz istoga dijela bolji je i traži od učenika da napišu kratku priču o ptici: „To može biti ptica u krletki ili ptica koja živi u slobodi.“ Iako bi trebalo pisati *na slobodi*, zadatak je razumljiv i, uz malo nastavnikova pojašnjenja, može biti zanimljiv i kreativan. Najbolji dio te obrade basne nalazi se na kraju, u dijelu *Za one koji žele više*. Od učenika se traži da pročitaju po jednu knjigu basni te ih opišu i usporede. To je odličan zadatak koji učenike potiče na čitanje i takvi bi zadatci trebali biti dio svake obrade nekog književnog djela. Pridonose učenikovo analitičkoj i sintetičkoj praksi te bude ljubav prema čitanju. Obrada se basne u toj čitanci završava definicijom basne kao književne vrste.⁶⁸

Uz posljednju čitanku, kao i uz većinu drugih, postoji i priručnik za nastavnike. Korišteni je priručnik iz 2009. godine⁶⁹ i donosi prijedlog obrade basne koji se razlikuje od onoga iz 2006. U navedenom se priručniku ponovno obrađuje narodna basna *Paun i sokol*. Kao motivacija opet se objašnjavaju izreke vezane za glavne likove basne, ali su izabrane nešto drukčije izreke: „Šepuri se kao paun. Slobodan kao ptica.“ Postavljaju se i pitanja o ljudima s takvim osobinama. Predložena su i pitanja o razlikama između slobodnih ptica i ptica u zatočeništvu, ali se ona u tome slučaju čine suvišnima i poremetila bi tijekom sata

⁶⁸ Isto kao ⁶⁷, str. 152.-153.

⁶⁹ Slavica Kovač i Mirjana Jukić, *Priručnik za učitelje hrvatskog jezika u V. razredu osnovne škole uz Hrvatsku čitanku autora Ante Bežena i Olge Jambrec*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2009. str. 152.–156.

uvodeći novu temu. Nakon motivacije, slijedi čitanje teksta uz pojašnjenje manje poznatih riječi. Tekst se može poslušati i uz pomoć CD-a koji dolazi uz čitanku. Nastavnik zatim učenike raspoređuje u šest podjednakih skupina od kojih svaka dobiva različite zadatke. Prva skupina odgovara na pitanja o općenitom ugođaju u djelu, književnoj vrsti kojoj pripada te razlogu pripisivanja toga djela narodnoj književnosti. Druga skupina treba nabrojati likove u basni te opisati njihov izgled i mjesto života. Treća skupina pronalazi onomatopeje i personifikacije u djelu. Četvrta skupina promišlja o osnovnoj poruci djela te životnim vrijednostima pojedinih likova. Peta skupina također traži pouku, ali i preneseno značenje djela. Ovdje se opet ponavlja neželjeno sugestivno pitanje: „Govori li basna o životinjama ili nekim ljudskim osobinama?“ Posljednja, šesta skupina, slična je trećoj te pronalazi ista stilska izražajna sredstva, ali na drugi način. Učenici rade u posebnim skupinama, a nakon isteka zadanog vremena predstavnik svake skupine izvještava ostale učenike o radu svojih suradnika. Nastavnik upućuje učenike da zapišu najvažnije zaključke u svoje bilježnice. Takva obrada basne bolja je od one koja se predlaže u istoj čitanci tri godine prije. Basni se pristupa na način koji ju više približava problemskoj nastavi, a učenici ovako više sudjeluju i uključuju svoju maštu te njeguju analitičke i sintetičke sposobnosti. Jedini su problem pitanja o moralnim vrijednostima koja bi svaki učenik morao proći, a to takav rad u skupinama ne omogućava. Najvažnija odlika basne jest njezina moralnost i svakom bi učeniku trebalo biti postavljeno barem jedno pitanje za samostalan rad o tim odlikama toga vrijednog književnog djela. Kao završna aktivnost uvodi se i zadatak za stvaralački rad budući da se kao primaran nastavni sustav spominje problemsko-stvaralački. Problemski dio dobro je ostvaren, no problem nastaje kod stvaralačkoga dijela koji više liči na nedostatak ideje ili njezino nemaštovito smišljanje. Zadatak počinje obećavajuće – uputom kako bi se tekst basne trebao podijeliti po ulogama. Svaka dramatizacija basne poželjna je i razvija osjećaj za dijelove dramskoga teksta pa je ovaj zadatak možda trebao i ostati samo na tome. No, budući da se u skupinama nalazi više od dvoje učenika, ostali bi se trebali glasati poput seoskih životinja, istodobno i veoma glasno. Takav zadatak nije smišljen s lošom namjerom, ali unosi nered u učionicu i trivijalizira basnu te nije dostojan zvati se stvaralačkim zadatkom. Stvaralački zadatci moraju biti usmjereni prema razvijanju mašte i kreativnosti učenika, ali u granicama dobroga ukusa i pedagoškoga djelovanja. Nažalost, ta je obrada basne to samo djelomično uspjela.⁷⁰

⁷⁰ Isto kao ⁶⁹, str. 152.-155.

Beženova čitanka⁷¹ uz koju je napisan navedeni priručnik tiskana je, baš kao i sam priručnik, 2009. godine. Motivacija je u njoj ostala ista – pitanja o usporedbi čovjeka s paunom. Tekst je basne također ostao nepromijenjen, baš kao i rubrika s manje poznatim riječima i ključnim pojmovima. Promijenjen je naslov dijela *Uradite sami u Za samostalan rad*, što je svakako prikladnije, a ispravljena je i greška u jednoj od rečenica. Umjesto „ptica koja živi u slobodi“ napisano je „ptica koja živi na slobodi.“⁷² Autori su uz minimalne promjene poboljšali svoju čitanku, ali samo na estetskoj i jezičnoj razini. Nije uloženo nimalo truda u osmišljavanje novih i modernijih zadataka pomoću kojih bi se basna bolje obradila. U priručniku uz udžbenik nalazi se mnogo bolji način obrade *Pauna i sokola* pa je svakako preporučljivo da se nastavnici drže njega, a ne čitanke, prilikom analize basne. Poražavajuće je to što su autori priručnika osmislili bolji nastavni sat od autora čitanke koji se nisu potrudili nešto značajno izmijeniti u svome *izmijenjenom izdanju* čitanke. Preostaje vidjeti je li La Fontaineova basna dostojnije predstavljena u čitanci.

4.5. La Fontaineove basne u čitankama za peti razred osnovne škole

Iako je La Fontaine jedan od najpoznatijih i najboljih basnopolisaca, njegove su basne ipak slabo zastupljene u čitankama. Od svih pregledanih čitanke La Fontaineova basna pronađena je samo u jednoj koja se trenutačno koristi u osnovnim školama. Riječ je o čitanci *Dveri riječi 5*.⁷³ U njoj se nalazi La Fontaineova basna *Kokot, mačak i mišić*. Za motivaciju učenici trebaju zamisliti da prislušuju razgovor životinja u seoskome dvorištu. To je odlična motivacija koja uključuje maštu učenika te su oni spremni dalje čitati o životinjama koje su zamišljali. Glavni lik basne jest mladi mišić koji je, putujući svijetom, sreo kokota i mačka te je mislio kako je kokot strašan i opasan. No, pokazalo se kako je ipak mačak bio taj koji mu je predstavljao opasnost, a kokot ga je na to upozorio. Nakon čitanja basne slijede pitanja u rubrici *Razgovarajmo*. Učenici trebaju kratko prepričati radnju basne, pronaći opise likova te objasniti pouku djela. U pouci se spominju ljudi, a ne životinje, što je vrlo važno i korisno pri analizi basne. Nakon pitanja za razmišljanje slijedi kreativan zadatak *Pokušaj i ti*. Jedan bi učenik trebao čitati cijelu basnu dok četiri učenika dočaravaju basnu mimikom i gestama.

⁷¹ Ante Bežen i Olga Jambrec, *Hrvatska čitanka za V. razred osnovne škole*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2009.

⁷² Isto kao ⁷¹, str. 180.-181.

⁷³ Nada Babić, Dinka Golem i Dunja Jelčić, *Dveri riječi 5, hrvatska čitanka za peti razred osnovne škole*, Profil, 2006.

Ostali učenici pišu recenzije njihove predstave u svoje bilježnice. Ovo je dobar način dramatizacije basne u koji su svi uključeni na svoj, poseban način. Nakon takve izvedbe bilo bi poželjno da nastavnik predloži i izvedbu u kojoj bi više učenika čitalo uloge u basni budući da su dosad samo glumili životinje. U čitanci se na kraju obrade te basne nalazi i rubrika *Jeste li znali?*, koja uvijek plijeni pozornost zanimljivim činjenicama i poželjno ju je pročitati na satu. Potrebno je spomenuti još i maštovitu i lijepu ilustraciju basne koja je stvorena za to da učenici iz nje nauče kako odglumiti koju ulogu u dramatizaciji.⁷⁴ Ta je obrada basne korektna i ne mogu joj se naći veće zamjerke. Učenici imaju određenu samostalnost pri analizi, vježbaju se njihove sintetičke sposobnosti, a još bi možda jedan kreativan zadatak učinio tu obradu savršenom.

Pregled obrada basni u čitankama ukazuje na to kako se one većinom analiziraju na korektan način. Kod nekih autora basna je marginalizirana i trivijalizira se pri obradi, no kod većine autora nedostaje samo malo mašte i kreativnosti koju često vrlo dobro pokazuju pri obradama, na primjer, pjesama i romana.

Sve čitanke sadrže, uz tekstove, metodički instrumentarij za obradu basne. On bi svakako trebao basnu shvaćati ozbiljnije te bi se u njega trebalo uvrstiti više problemskih zadataka i zadataka za stvaralački rad učenika.⁷⁵ Također, u svakoj je čitanci zastupljena samo po jedna basna, što je u redu, ali bi tu nastavnici trebali reagirati i odabrati još nekoliko basni koje će učenici obraditi kod kuće ili na nastavi jer je basna zaista nepresušan izvor aktivnosti i moralnih vrijednosti. Svojim djelovanjem nastavnik može obogatiti obradu basne i upoznati učenike s mnogo više basni nego što to udžbenici i priručnici predlažu.

4.6. Nastavna obrada La Fontaineove basne *Kokot, mačak i mišić*

Autorica ovoga rada prisustvovala je obradi basne Jeana de La Fontainea *Kokot, mačak i mišić* u 5.b razredu Osnovne škole „Đakovački Selci“ u Đakovačkim Selcima. Nastavni je sat održala nastavnica Ivana Ramčić, profesorica hrvatskoga jezika i književnosti, 13. ožujka 2013. godine. Učenici toga razreda u radu su koristili već spomenuti udžbenik *Dveri riječi 5*⁷⁶, a 5.b razred sastojao se od 14 učenika.

⁷⁴ Isto kao ⁷³, str. 84.-85.

⁷⁵ Isto kao ², str. 41.

⁷⁶ Isto kao ⁷³

Nastavnica je učenike odlučila motivirati pitanjima iz čitanke. Od učenika se tražilo da zamisle kako prisluškuju razgovor pijetla, mačka i miša te da razmisle o čemu bi te životinje mogle razgovarati. Nakon dvije do tri minute nastavnica im je ponovno postavila ta pitanja te su učenici na njih odgovarali. Jedan je učenik rekao kako su životinje razgovarale o tome što će taj dan pojesti za ručak, a druga je učenica dodala kako se mačak ne mora brinuti jer će on sigurno pojesti miša. Svi su učenici izgledali veoma motivirano za daljnji rad te se takva motivacija može smatrati uspješnom. Nastavnica je zatim smirila razred te je najavila čitanje basne riječima: „Kako je tom problemu prišao francuski pisac Fontaine, čut ćemo u basni *Kokot, mačak i mišić*.“ Nastavnica je zatim, uz pomoć čitanke, ukazala na manje poznate riječi iz teksta (*onkraj, poman, milovidno* i druge) te ih objasnila u nekoliko rečenica. Kada je učenicima pojasnila sve nepoznate riječi, interpretativno je pročitala basnu iz čitanke. Nakon čitanja nije zaboravila na emocionalno-intelektualnu stanku, u kojoj su sudjelovali i učenici te se iz toga vidjelo kako su naviknuli na takav način čitanja tekstova. Iza stanke uslijedilo je iznošenje dojmova o pročitanoj basni. Nastavnica je učenike pitala je li im se basna svidjela i zašto. Većini učenika basna se veoma svidjela, nekima jer vole životinje, a nekima jer im je bila šaljiva. No, nekoliko se učenika složilo kako im je basna bila pomalo nerazumljiva te su pitali za pojašnjenje još nekoliko riječi i pojmova. Nastavnica je razjasnila sve nejasnoće koje su spomenute.

Nastavnica je poslije objave doživljaja najavila rad u skupinama. Rasporedila je učenike u četiri skupine, dvije skupine po tri učenika i dvije skupine po četiri učenika. Svakome je učeniku zatim uručila po jedan nastavni listić s pitanjima za interpretaciju basne. Svaka je skupina dobila različite nastavne listiće (Prilog 1). Odgovore su bilježili u svoje bilježnice, a za taj su zadatak imali 15 minuta. Pitanja na upotrijebljenim nastavnim listićima nisu loša, iako su to samo pojednostavljena pitanja iz čitanke i priručnika za nastavnike. Učenici su marljivo rješavali svoj zadatak, a nakon isteka vremena iz svake je skupine po jedan predstavnik čitao odgovore na pitanja. Nastavnica je tijekom čitanja postavila nekoliko potpitanja kako bi se ispravilo nekoliko netočnih podataka koje su učenici zapisali. Učenici su u svoje bilježnice zapisali i odgovore drugih skupina. Taj je dio nastavnoga sata trajao otprilike 10 minuta.

Nakon interpretacije nastavnica je učenike pitala živimo li u vremenu kada ljudi previše gledaju kako se tko oblači, ima li skupocjen mobitel te kako izgleda. Učenici su dali vrlo iskrene odgovore pa je tako jedan učenik rekao kako se to danas itekako gleda te da se

učenici često međusobno zadirkuju ukoliko nemaju najmodernije stvari. Dodao je i kako on zna da je to loše i da to ne bi nikada nekome rekao. Još je nekoliko učenika dalo slične odgovore kojima su pokazali kako su svjesni loših navika današnjega društva, ali i da će se oni svakako pokušati potruditi da to isprave.

Za usustavljivanje nastavnica je učenicima postavila još nekoliko pitanja o basni, a odgovore je pisala na ploču. Nabrojali su glavne likove basne i njihove osobine, odredili joj temu, pouku, pripovjedača te dijelove fabule. Učenici su sve te podatke zapisali u svoje bilježnice. Tada se oglasilo školsko zvono, a nastavnica je učenike zadržala još pola minute kako bi im zadala domaću zadaću. Rekla je da u svoje bilježnice napišu pet ljudskih vrlina i pet mana te da im pridruže životinje koje bi ih najbolje utjelovile u basni. Ta je domaća zadaća poprilično kreativna, a nije pretjerano zahtjevna. Cijeli je nastavni sat uspješno izveden u interpretacijsko-analitičkom nastavnom sustavu. Taj je sustav jedan od uobičajenih nastavnih sustava pri obradi basne. Nastavnica je nekoliko aktivnosti smislila sama, ali je većinu preuzela iz čitanke ili priručnika za nastavnike. Učenici su se trudili i sigurno su mnogo toga naučili, no bilo bi dobro kada bi nastavnica, uz taj sustav, na nastavi obradila još jednu basnu u nekom drugom nastavnom sustavu, na primjer, problemskom ili stvaralačkom. Mašta i kreativnost učenika pri ovoj su obradi poprilično ograničene te im je najkreativniji zadatak onaj za domaću zadaću, koju je nastavnica, ukoliko je dovoljno revna, zasigurno provjerila na sljedećem nastavnom satu književnosti. Iz toga je nastavnoga sata vidljivo kako se u praksi basna analizira na klasičan i često nedostatan način te ju je potrebno oživjeti kroz različite nastavne sustave ili barem nastavne aktivnosti.

5. METODIČKE MOGUĆNOSTI U INTERPRETACIJI LA FONTAINEOVIH BASNI U OSNOVNOJ ŠKOLI

5.1. La Fontaineova basna u problemsko-stvaralačkom nastavnom sustavu

Problemsko-stvaralački nastavni sustav jedan je od najboljih nastavnih sustava budući da se temelji na istraživanju, literarnom spoznavanju te učeničkome kreativnom radu.⁷⁷ Basne

⁷⁷ Isto kao ¹⁰, str. 120.

u čitankama pomno su izabrane zbog svoje odgojne vrijednosti i literarnoga značaja te je svaka od njih sigurno prikladna za obradu u navedenom nastavnom sustavu. Autorica je za taj nastavni sustav izabrala još jednu La Fontaineovu basnu – *Dvije mazge*.⁷⁸ Riječ je o basni u kojoj te dvije mazge prenose svoje terete – jedna nosi zob, a druga novac od naplaćenih poreza. Mazga koja nosi zob skromna je i time se ne hvali, a mazga koja prenosi novac svima je to razglasila. Naravno, drugu mazgu napali su razbojnici koji su joj ukrali teret i skoro ju zadavili, dok je prva mazga ostala netaknuta sa svojim skromnim teretom.

U problemsko-stvaralačkom nastavnom sustavu veoma je važno kvalitetno stvoriti problemsku situaciju. Nastavnik mora računati na to kako je problemska situacija početna faza toga sustava te da uspjeh cijeloga nastavnog sata ovisi o tome. Problemska se situacija gradi problemom koji je potrebno riješiti, suprotstavljanjem oprečnih mišljenja, proturječnostima u tekstu ili tezom koja se mora dokazati ili opovrgnuti. Nastavnik može učenicima postaviti pitanje za razmišljanje: *Zaslužuje li druga mazga sažaljenje?* Može im postaviti i nekoliko pitanja u obliku ankete o postupcima likova te njihovome mišljenju o tome. Nastavnik može namjerno izreći oprečno mišljenje kako bi izazvao reakciju učenika: *Druga je mazga bila potpuno u pravu kada se hvalila novcem, samo nije imala sreće s razbojnicima.* Izvor problemske situacije može biti i mudra izreka iz basne ili njezina pouka: *Visoke su časti izvor mnogih jada.* Učenici mogu provesti mnogo vremena istražujući objašnjenje te pouke u tekstu, naravno uz još pokoje dodatno pitanje za istraživanje. Problemska se nastava može usredotočiti i na dijalog između likova. Naime, u basni *Dvije mazge* nema mnogo dijaloga, ali je veoma značajan i svakako pobuđuje temu za razgovor o mišljenju dviju mazgi. Nastavnik može na početku sata postaviti tezu koju učenici moraju dokazati ili opovrgnuti: *Bolje je biti siromašan i skroman, nego bogat i razmetljiv ili Marljivost se isplati više nego naglo obogaćivanje.* Iako se teze doimaju jednostavnima, potrebno ih je analizirati zbog vremena u kojem živimo, kada se više cijeni bogatstvo, nego marljivost i poštenje. Uz te se glavne problemske situacije očekuju, naravno, i ostala problemska pitanja i zadatci. Moguće je učenike rasporediti u skupine od kojih će svaka analizirati po jedan aspekt basne, ali je važno da u svakoj skupini pitanja budu postavljena na način koji zahtijeva dublje istraživanje teksta i svijesti. Nastavnik je dužan provjeriti rad učenika te, uz standardne elemente basne, s njima donijeti zaključke i o problemskim

⁷⁸ Jean de La Fontaine, *Basne*, s ilustracijama Gustavea Doréa, svezak 2, Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 1993., str. 10.

zadacima postavljenima uz basnu. Važno je da učenici bilješke o istraživanju pišu u svoje bilježnice, ali i da ih usmeno obrazlože pri objavi rezultata.⁷⁹

Nakon objave i sređivanja rezultata problemskoga dijela, nastavnik učenicima zadaje zadatke za samostalan stvaralački rad koji se može ostvariti na nastavi ili kod kuće. Tipovi stvaralačkih zadataka najrazličitiji su te je važno da nastavnik pokuša svaki put zadati zadatak drugoga tipa kako bi učenik kreativno djelovao na svim razinama. Učenici mogu, npr., svojim riječima objasniti postupke dviju mazgi ili ih međusobno usporediti. Osim toga, zadatak im može biti i određivanje kompozicije basne. Na tu temu učenici mogu napraviti plakat budući da je basna kratka i cijelu ju mogu prepisati na papir bez problema. Nastavnik može postaviti učenicima još koje pitanje za samostalan rad uz pomoć zamišljanja određene situacije: *Zamislite da ste vi prva mazga ili Zamislite da ste vi druga mazga*. Učenicima će to biti zanimljivo, a ispitat će i svoje stavove. Od učenika mogu tražiti razvijene odgovore koje će potkrijepiti citatima iz teksta. Također, nastavnik ih može uputiti da pronađu što više izreka o skromnosti te ih opišu kako bi se što više stvaralački izražavali, ali i moralno obrazovali. To se može postići i zadatkom u kojemu učenici opisuju kako bi se dijaloške dionice trebale čitati, odnosno kako bi netko tko čita uloge dviju mazgi trebao zvučati kada čita ulogu prve mazge, a kako kada čita ulogu druge mazge. Osim toga, učenici mogu i stvaralački prepričati basnu. Ukoliko im nastavnici daju potpunu slobodu pri dopunjavanju, opisivanju i mijenjaju kraja, sigurno će ih iznenaditi pokoji rad vrijedan divljenja. Nastavnik može učenicima reći i da zamisle kako druga mazga poziva policiju nakon što je orobljena, te što bi joj policija rekla i kako bi se basna dalje razvila. Nadalje, nastavnik se može usredotočiti na vrijednosti iz basne pa tako učenicima zadati da napišu neku stvarnu priču o skromnosti koju su čuli ili doživjeli. Priča može biti pozitivna ili negativna, odnosno, učenici mogu napisati i događaj kada se možda oni sami nisu najbolje ponijeli. Tu mogu dodati opis onoga što bi promijenili da se sada nađu u jednakoj situaciji. Za one učenike koji su nadareni za likovnu radinost, nastavnik može ostaviti otvorenu opciju maštovite ilustracije basne. Važno je da svi učenici to ne moraju učiniti jer ima učenika koji nisu talentirani za crtanje ili jednostavno ne vole crtati. Ukoliko ilustracija već postoji, učenici ju mogu ocijeniti i pisano opisati. Važno je da nastavnik provjeri stvaralački rad učenika na kraju sata ili na sljedećem nastavnome satu jer

⁷⁹ Isto kao ¹⁰, str. 122.

su takvi zadaci veoma korisni za razvijanje istraživačkih, analitičkih, sintetičkih i kreativnih vještina.⁸⁰

5.2. La Fontaineova basna u korelacijsko-integracijskom nastavnom sustavu

Korelacijsko-integracijski nastavni sustav uspostavlja veze među različitim nastavnim područjima, nastavnim predmetima te odgojno-obrazovnim područjima. Basna je idealna za povezivanje raznih područja budući da ona djeluje odgojno na svim razinama učenikove svijesti – emocionalnoj, moralnoj, estetskoj i socijalnoj.⁸¹ Nastavnici mogu osmisliti strukturnu korelaciju, odnosno korelaciju kojom će učenici usporediti strukture dviju sličnih basni.⁸² Dobar primjer za to mogle bi biti Ezopova *Kornjača i zec*⁸³ i La Fontaineova basna *Zec i kornjača*.⁸⁴ Učenici će na primjeru dviju vrlo sličnih basni vježbati svoje analitičke sposobnosti. Idealna strukturna korelacija ostvariva je i usporedbom La Fontaineove basne *Pas koji je ispustio meso da uhvati njegovu sjenu u vodi*⁸⁵ s grčkim mitom o Narcisu, zbog sličnosti okružja u kojemu se basna događa. Naime, Narcis se u mitu zaljubio u vlastiti odraz u vodi⁸⁶, a pas se u La Fontaineovoj basni ponadao kako će dohvatiti još mesa ugledavši odraz mesa koje je već nosio u ustima. Usporedba tih dviju basni pruža mogućnost dodatnoga učenja o grčkoj mitologiji.

Mogućnost recepcijske korelacije, odnosno korelacije djela iz različitih umjetnosti otvara se kod skoro svake basne budući da su one vrlo često popraćene ilustracijama.⁸⁷ Odlična La Fontaineova basna *Jelen i njegova slika u vodi*⁸⁸ bogato je ilustrirana te učenici

⁸⁰ Isto kao ¹⁷, str. 488.-493.

⁸¹ Isto kao ¹⁷, str. 206.

⁸² Isto kao ¹⁷, str. 258.

⁸³ *Basne. Antologija*, priredila Dubravka Težak, Divič, Zagreb, 1997., str. 62.

⁸⁴ Isto kao ⁷⁸, str. 13.

⁸⁵ Isto kao ⁷⁸, str. 16

⁸⁶ *Mitologija. Mitovi, legende i vjerovanja*, prevela: Tatjana Vukelić, Dušević & Kršovnik d.o.o., Rijeka, 2004., str. 73.-75.

⁸⁷ Isto kao ¹⁷, str. 258.

⁸⁸ Isto kao ⁷⁸, str. 26.

mogu uživati u usporedbi ilustracije basne s tekstem basne, a mogu se okušati i u vlastitim pokušajima ilustriranja te, ali i bilo koje druge basne.

Prema kriteriju povezivanja dviju umjetnosti, basna može uspostavljati korelacije sa sljedećim umjetnostima: glazbom, scenskom umjetnošću, filmom, likovnom umjetnošću i plesom. Katkad se može uspostaviti više istodobnih korelacija, a važno je samo da ih nastavnik sve prepozna i upozna učenike s njima, ali i da osmisli nove korelacije. Naravno, kada se događa određena korelacija, ona se ne mora pojavljivati isključivo u korelacijsko-integracijskom sustavu. Svaki nastavni sustav koji uvodi elemente neke druge umjetnosti ili područja ima obilježje korelacijsko-integracijskog sustava, a on može biti manje ili više istaknut.⁸⁹

Važna korelacija koju basna ima potencijala uvijek uspostaviti jest korelacija s nastavnim predmetom Prirode i društva. Naime, nastavnici često posežu za zadacima koji se odnose na životinje u basnama. La Fontaineova basna *Šojka nakićena paunovim perjem*⁹⁰ može poslužiti kao odlična podloga za istraživanje osobina raznih ptica, uključujući šojku i pauna, ali i mnoge druge. Nadalje, nastavnik može učenike uputiti da pročitaju nekoliko La Fontaineovih basni u kojima jednu od glavnih uloga igra, npr., lisica – *Lisica i jarac*⁹¹, *Kokot i lisica*⁹², *Lisica i grožđe*⁹³ te *Lisica i roda*⁹⁴. Učenikov je zadatak, zatim, u enciklopediji ili na internetu pronaći osobine lisice te ih usporediti s osobinama lisice u La Fontaineovim basnama. Također će biti korisno ukoliko učenici pronađu potkrjepu u prirodi za postupke lisica u basnama. To mogu biti videozapisi na internetu, vijesti iz novina, dokumentarne emisije i slično. Učenicima će ovo biti zanimljivi zadatci, a mnogo će toga i naučiti. Veoma ih je važno u ranoj dobi naviknuti na primjećivanje korelacija u nastavi budući da će se u višim razredima često susretati s tim, a poželjno je i da kasnije sami predlažu načine korelacije u nastavi.

⁸⁹ Isto kao ¹⁷, str. 259.

⁹⁰ Isto kao ⁷⁸, str. 8.

⁹¹ Isto kao ⁸³, str. 90.

⁹² Isto kao ⁸³, str. 91.

⁹³ Isto kao ⁸³, str. 93.

⁹⁴ Isto kao ⁸³, str. 94.

5.3. La Fontaineove basne i dramski odgoj

Jedan od najpopularnijih načina na koji se basna povezuje s drugom umjetnošću, onom scenskom, jest dramski odgoj u nastavi. Najčešće se analiziraju dramski elementi basne – uvod, zaplet i rasplet te dijalog. Neki od već predloženih načina dramskoga pristupa basni jesu i opis načina čitanja dijaloga te čitanje po ulogama. Rjeđe je zastupljena prava dramska izvedba, a upravo se njome postiže da učenik uči iz vlastita iskustva razvijajući pritom svoje govorne i izražajne sposobnosti. Učenik razvija i samopouzdanje, sigurniji je pri javnome nastupu, tolerantniji te skloniji suradnji. Ukratko, dramska izvedba razvija osobni potencijal svakoga učenika te ima niz korisnih odgojnih vrijednosti. Učenik njome uči na zanimljiv i kreativan način te shvaća kako se ništa loše neće dogoditi ukoliko pogriješi – scena će se samo ponoviti još jednom. Uvođenjem dramske izvedbe basne uspostavljaju se veze s drugim nastavnim predmetima i izvanpredmetnim područjima, a učenici razvijaju svoje analitičke, sintetičke, komparativne i kritičke sposobnosti.⁹⁵

Veoma je važno da nastavnik za takav način obrade basne izabere onu prikladnu. U njoj mora prevladavati dijalog, inače ju nema smisla izvoditi na *pozornici* bez temeljite prerade. Od La Fontaineovih basni za dramsku su izvedbu pogodne *Kokot i lisica*⁹⁶ te *Lisica i jarac*.⁹⁷ Nastavnikov je zadatak jasno uputiti učenike u pravila izvedbe basne, no moraju dopustiti i učenicima da individualiziraju svaku izvedbu. Nastavnik određuje uloge za koje se učenici mogu i dobrovoljno javiti. Budući da basne nikada ne sadrže mnoštvo likova, potrebno je rasporediti učenike u nekoliko manjih dramskih skupina, a ona koja najbolje izvede basnu može se u tome okušati i na školskoj priredbi. Učenici mogu po želji i prilagoditi ili proširiti dijaloge, naravno, uz nadzor nastavnika. Nakon izvedbe važno je da nastavnik pruži učenicima povratnu informaciju o uspjehu, ali i da naglasi kako je najvažnije da učenici daju sve od sebe i pritom se zabave. Isto tako, učenici bi trebali pružiti svoje povratne informacije o tome kako su se osjećali tijekom izvedbe basne, što su naučili iz nje te kako im je izvedba pomogla u dramskome odgoju. Na taj način igra i zabava postaju poučne i veoma korisne u savladavanju gradiva.

⁹⁵ Kristina Ana Šprljan i Andreja Rosandić, *Krug znanja, priručnik za učitelje, nastavnike i profesore*, Školska knjiga, Zagreb, 2008., str. 79.-80.

⁹⁶ Isto kao ⁸³, str. 91.

⁹⁷ Isto kao ⁷⁸, str. 5.

5.4. Metodičke mogućnosti pri čitanju La Fontaineovih basni

Ukoliko nastavnik uvidi kako nema dovoljno vremena za dramsku obradu i izvedbu basne, katkad će biti dovoljno da učenike potakne i na interpretativno čitanje toga djela. Interpretativnim čitanjem dobiva se doživljaj kako se događaji iz djela odvijaju pred očima interpretatora. Nastavnikova je uloga da učenike nauči pravilnome interpretativnom čitanju. Kod takvoga čitanja basne važan je vedar ton, ali se ne pribjegava oponašanju životinjskoga glasanja budući da je basna alegorija. Važno je prenijeti smisao teksta. Učenici basnu mogu interpretativno čitati samostalno, zorno ili po ulogama. Najbolje je da nastavnik prvih nekoliko puta sam pročita basnu ili neko drugo djelo kako bi učenici uvidjeli dobar primjer interpretativnoga čitanja. Nakon čitanja basne nastavnik bi trebao provjeriti učeničke dojmove i komentare na izvedbu.⁹⁸ Za vježbanje interpretativnoga čitanja autorica ovoga rada predlaže La Fontaineove basne *Gora koja rađa*⁹⁹ i *Bolesni lav i lisica*.¹⁰⁰ Te dvije basne prikladne su za takvu vrstu čitanja jer su šaljive, obiluju ironijom te su veoma ritmične i mogu se izražajno pročitati. Gora koju na početku basne upoznajemo nalazi se u teškim porođajnim mukama, ali od sve te muke na kraju se rodi samo mišić. La Fontaine oslikava hvalisave pjesnike svoga vremena, a nastavnikova je zadaća da učenici basnu analiziraju kako bi shvatili njegovu poruku te da tada, na osnovi toga, interpretativno pročitaju navedeno djelo. Isti je zadatak i za drugu basnu, *Bolesni lav i lisica*, ali je tu ton nešto uzvišeniji budući da lav svečano poziva sve životinje da ga posjete te im pritom jamči kako ih neće ozlijediti. Kada dođe red na lisicu, ona lukavo i pronicljivo shvati lavlju zamku te ga podrugljivo i pobjedonosno odbija. Sve te emocije i tonove valja prenijeti na interpretativno čitanje navedenih basni.

No, basne nije dovoljno čitati samo na nastavnome satu. Basna sama, svojom zanimljivošću i pristupačnošću, motivira učenike na njezino daljnje čitanje i istraživanje. Međutim, i nastavnik može poduzeti neke korake kako bi motivirao učenike na čitanje basni za lektiru, ali i za razonodu. Početkom školske godine nastavnik može učenicima podijeliti radne listiće s popisom La Fontaineovih basni te kratkim anketnim pitanjima uz svaku od njih. Autorica predlaže sljedeći popis: *Vuk u ulozi pastira*, *Lisica i jarac*, *Šojka nakićena paunovim*

⁹⁸ Isto kao ¹⁷, str. 493.-494.

⁹⁹ Isto kao ⁷⁸, str. 20.

¹⁰⁰ Isto kao ⁷⁸, str. 30.

*perjem, Dvije mazge, Zec i kornjača*¹⁰¹ te *Cvrčak i mrav*.¹⁰² Učenici će tijekom školske godine pročitati basne s popisa te će odgovoriti jesu li im se svidjele i zašto. Nastavnik, također, može na početku godine provesti anketu o tome kakve basne učenici najviše vole čitati pa im može, na osnovi toga, složiti i drukčiji popis La Fontaineovih basni budući da ih je on zaista napisao pregršt. One učenike koji su skloniji, npr., likovnoj umjetnosti, nastavnik će na čitanje basni motivirati prekrasnim ilustracijama koje se uvijek nalaze u zbirka La Fontaineovih basni. Učenici se mogu i sami okušati u ilustriranju pojedinih basni koje im se najviše svide. Isto tako, nastavnik može učenike vizualno zainteresirati za čitanje basni redovitim održavanjem malenih izložbi knjiga ili književnih predstavljanja. Dvije do tri zbirke La Fontaineovih basni u vidokrugu učenika motivirat će ih da te zbirke prelistaju i izaberu si basnu koju žele pročitati. Nadalje, učenike će za čitanje basni motivirati i literarni kviz znanja ili zadavanje tema za sastavke. Nastavnik će učenicima dati popis basni koje bi trebali pročitati te će nakon nekoga vremena najaviti kviz znanja u kojemu će propitivati osnovne činjenice o svakoj od basni. Moguće su i posebne nagrade za one koji pročitaju najviše La Fontaineovih basni.¹⁰³ U današnje doba učenike je lako motivirati i putem računala. Na internetu se nalaze mnoge izvedbe La Fontaineovih basni pa tako nastavnik može učenike uputiti da pogledaju neke od izvedbi¹⁰⁴ i usporede ih s originalnim La Fontaineovim tekstom. Danas se basna može cijela obraditi u multimedijском nastavnom sustavu koji se temelji na različitim medijima u nastavi. Učenici drže korak s modernom tehnologijom, a to bi svakako morali i nastavnici. Nema ničega lošeg u korištenju vizualnih i auditivnih pomagala u nastavi, a mnogima od njih nastavnici mogu potaknuti učenike da više čitaju.¹⁰⁵

Tako se itekako koristan klasični dnevnik čitanja može voditi i putem računala. Nastavnik može uputiti učenike da opažaju sličnosti i razlike među La Fontaineovim basnama s popisa koji su dobili na početku školske godine te da ih popišu u tablicu koju mogu voditi i na svome računalu. Učenici time vježbaju svoj rad na računalu, čitaju izuzetno korisne La Fontaineove basne te vježbaju svoje analitičke i sintetičke sposobnosti, moć zapažanja i

¹⁰¹ Isto kao ⁷⁸, str. 2.-14.

¹⁰² Isto kao ⁸³, str. 87.

¹⁰³ Isto kao ¹⁷, str. 426.-427.

¹⁰⁴ http://www.youtube.com/watch?v=C_PWzTT2usM

¹⁰⁵ Isto kao ¹⁷, str. 209.

uspoređivanja. Nastavnik učenike može uputiti da mu svoje dnevnikе čitanja pošalju putem elektroničke pošte ili ih otiskaju te donesu na nastavu. Poželjno je da nastavnik prije zadavanja takvih zadataka provjeri imaju li svi učenici pristup računalu, a ukoliko nemaju, može ih uputiti u knjižnicu koja im to u većini škola besplatno omogućava. Od takvih se zadataka ne bi trebalo odustati i ako neki učenici kod kuće nemaju računalo jer će im vježba na računalu u knjižnici dobro doći u budućnosti, a i čitanje basni će im sigurno biti primamljivije.

Osim dnevnika čitanja, učenici mogu tijekom školske godine voditi i mapu pisanih uradaka o basnama koje su pročitali. Nastavnik im može na početku godine dati popis La Fontaineovih i ostalih basni koje bi trebali pročitati te ih uputiti kako da pravilno izrade navedenu mapu. Može im zadati i određene zadatke uz svaku basnu. Mapa ne mora sadržavati samo pisane uratke o basnama, već se tu mogu naći i ilustracije basni, objašnjenja mudrih izreka iz basni (La Fontaineove basne obiluju takvim izrekama), planovi dramskih izvedbi određenih basni i slično.¹⁰⁶ Na kraju školske godine učenici predaju svoju mapu ili portfolio nastavniku, koji ih zatim pregledava i ocjenjuje. Važno je napomenuti kako bi nastavnik trebao cijiniti svaki trud učenika te kako ne bi trebao nametati svoje mišljenje kada se radi o moralnome aspektu basne. Učenička mapa samostalan je i kreativan rad učenika u kojemu pokazuju svoju nezavisnost i vježbaju analitičko i sintetičko mišljenje te kritički raščlanjuju basne.

6. BASNA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA U SREDNJOJ ŠKOLI

Svi se navedeni kreativni zadatci i metodičke mogućnosti osim u osnovnoj školi mogu koristiti i u srednjoj školi u kojoj se, nakon duže stanke, basna ponovno spominje i obrađuje. Ona se u srednjoj školi proučava u prvom razredu. *Nastavni program za gimnazije*¹⁰⁷, *Nastavni program za četverogodišnje strukovne škole*¹⁰⁸ te *Nastavni program za trogodišnje strukovne škole*¹⁰⁹ u prvome razredu predviđaju obradu basne u sklopu književnoga roda

¹⁰⁶ Isto kao ⁹⁵, str. 108.

¹⁰⁷ http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/hrvatski.pdf

¹⁰⁸ http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/strukovne/hrvatski-4-4-3-3.pdf

¹⁰⁹ http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/strukovne/hrvatski-3.pdf

epike i njezinih jednostavnih oblika. U svim se programima kao obvezan autor ističe Ezop te se otvara mogućnost odabira još pokojega basnopisca, ponajprije Jeana de La Fontainea, a u gimnazijama i Krilova. Nastavnici sami biraju koju će basnu ponuditi učenicima. U srednjoj se školi težište interpretacije basne nalazi na njezinim osobinama, definiciji, alegorijskim i etičkim vrijednostima te pouci. Nastavnike i učenike potiče se na usporedbu sličnih basni (npr., La Fontaineova *Hrast i trska* i Ezopova *Trska i maslina*), a govori se i o najvažnijim podacima iz života poznatih basnopisaca. Sve se to čini i u osnovnoj školi pa je važno napomenuti kako bi se u srednjoj školi učenici morali dublje baviti lingvostilističkom analizom basne kojom poniru u izraz, ali i u sadržaj. Mnogi nastavnici to uspješno postižu, ali mnogi ostaju samo pri poznatim činjenicama iz teorije književnosti ne upuštajući se u dublje analize estetskih obavijesti i stilskoga izraza. Basna je marginalizirana u nastavi književnosti Hrvatskoga jezika, često zbog svoje kratkoće i naizgled naivna izraza. No, njezina se prava vrijednost otkriva čim se zagrebe ispod njezine površine.¹¹⁰

Od osnovnih književnoteorijskih činjenica o basni učenici u prvom razredu srednje škole moraju znati njezinu definiciju, osobine *Ezopove basne* te najpoznatije basnopisce. Nastavnik bi na primjerima basni učenicima trebao pokazati kako se u basnama dijalogom stvara dramska napetost (osobito kod La Fontainea) te kako se pomoću njih ilustriraju stvarni društveni odnosi. Važno je pronaći dokaze za tvrdnju kako je basna bezvremenska, odnosno aktualizirati ju. Učenici time mogu vježbati svoju moć zaključivanja i povezivanja budući da se u svakome vremenu mogu naći primjeri koji odgovaraju određenoj basni. Učenici bi trebali shvatiti kako je glavni cilj basne alegorijski prikaz nečega drugog, naravno, uz bogatu umjetnost izražavanja i stilskih postupaka.¹¹¹ Kako se basne u praksi obrađuju u prvom razredu, opisat će se pristupi basni u daljnjim poglavljima pregledom čitanki za prvi razred srednje škole, uz poseban osvrt na La Fontaineove basne.

¹¹⁰ Karol Visinko, „Basna u srednjoškolskoj nastavi književnosti“, *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*. Uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 173.-174.

¹¹¹ Isto kao ¹¹⁰, str. 175.-176.

6.1. Basne u čitankama za prvi razred srednje škole

U *Čitanci I*¹¹² nalazi se nekoliko Ezopovih basni – *Jela i kupina*, *Koza i magarac* te *Seljakovi sinovi*. Nakon čitanja basni učenicima se postavljaju pitanja o tekstu. Na njima je da na primjerima navedenih basni uoče njezine osobine, objasne njezino alegorijsko značenje, protumače etički smisao pouke te da tu pouku pokušaju oprimjeriti pomoću događaja iz stvarnoga života. To su poprilično jednostavna pitanja, no važno je početi s njima budući da se u obradu basne mora krenuti s njezinim osnovama. Nadalje, učenici u rubrici *Zaključci* nailaze na nekoliko pitanja za zaključivanje i razmišljanje. Sada je na njima da objasne zašto su poruke u basnama univerzalne te zašto ju neki kritičari nazivaju najdemokratskijom književnom vrstom. Pita ih se i da pojasne kako basne mogu poučavati djecu, ali i zašto ih čitaju i odrasli. Ovo su nešto kompliciranija pitanja koja zahtijevaju više promišljanja te su poželjna pri svakoj obradi basne. Cilj je učenike potaknuti da o basni razmišljaju kao o književnoj vrsti s važnom porukom i svrhom. Za kraj obrade basne u navedenoj se čitanci nudi i pitanje za istraživanje prema kojemu bi učenici trebali potražiti još nekoliko Ezopovih basni na kojima bi *izbrusili* svoje vještine njihove obrade. To je metodički veoma koristan zadatak koji potiče učenike da čitaju i izvan nastave. Pa ipak, možda se taj prijedlog trebao odnositi na neke druge basnopisce, a ne samo na Ezopa. La Fontaineov je izraz svakako veći izazov za učenike te bi svoje znanje tako mogli provjeriti na nešto kompliciranijim basnama. Razlog nedostatka La Fontaineovih basni možda je i taj što se radi o čitanci za strukovnu školu, koja ipak ima nešto jednostavniji i skraćeniji program od gimnazijskoga.

*Čitanka za 1. razred gimnazije*¹¹³ kao predloške za čitanje također koristi Ezopove basne – *Nada među ljudima* i *Žabe traže kralja*. Pitanja nakon pročitanaog teksta veoma su slična pitanjima iz prethodne čitanke. Učenici objašnjavaju alegorijski smisao basne, etički smisao njezine pouke, daju primjere sličnih događaja iz života te razmišljaju o tome zašto se Ezopove basne i danas čitaju. Ta su pitanja metodički korisna jer omogućuju aktualizaciju basni, a upravo ih to može približiti učenicima koji ih bez toga mogu smatrati zastarjelima. Nakon navedenih pitanja pruža im se mogućnost proširivanja znanja i interesa o basnama. Na učenicima je da pročitaju još poneku Ezopovu basnu i sami ju interpretiraju. Predlaže se i

¹¹² Davorica Horvatek Modrić, Ruža Križan-Sirovica i ostali, *Čitanka 1 za prvi razred četverogodišnje srednje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2003., str. 120.-121.

¹¹³ Skupina autora, *Čitanka za 1. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2003., str. 61.-62.

čitanje La Fontaineove basne *Hrast i trska* te njezina usporedba s Ezopovom basnom *Trska i maslina*. Komparativni pristup basni uvijek je koristan te bi trebao postati obvezan u gimnazijskome programu zbog toga što se time stječe sposobnost analize, sinteze i komparacije. La Fontaineov bogat izraz i Ezopova epika pogodni su za zanimljivu usporedbu. Navedena čitanka predlaže i čitanje La Fontaineove basne *Životinje oboljele od kuge* u kojoj se on osvrće na odnos siromašnih i bogatih. La Fontaine tom basnom osuđuje bogate koji naveliko krađu i ništa im se loše ne dogodi, ali kada siromah (običan čovjek) nešto skrivi, pravda je za njega jasna. Učenici mogu tu basnu jasno povezati sa stanjem u svijetu danas pa se svakako preporučuje njezino čitanje i analiza.

Metodički najkorisniji instrumentarij za obradu basni nalazi se u čitanci *Književni vremeplov 1*.¹¹⁴ To je ujedno i najnovija čitanka (objavljena 2007. godine) pozitivan metodički pomak u njoj nije neobičan. Za motivaciju, učenici nabrajaju barem pet karakternih osobina koje iskazuju životinje u basnama, a zapravo se odnose na ljude. Nakon motivacije slijedi mali podsjetnik o nastanku basni i prvome basnopiscu – Ezopu, a zatim se odmah prelazi na čitanje njegove basne *Konj i magarac*. Učenici nakon čitanja basne odgovaraju na pitanja koja su slična onima u prethodnim čitankama. Pita ih se o radnji basne, ljudskim osobinama koje mogu prepoznati u likovima basne te o primjeni basne na situaciju iz stvarnoga života. Nakon Ezopove basne slijedi Krilovljeva basna *Pijetao i biser*, a pitanja za njezinu analizu slična su onima iz prve basne. Takva su pitanja uobičajena za obradu basne, a najučinkovitija su ona o aktualizaciji basne. Čitanka, zatim, pruža definiciju basne i njezine osnovne značajke, a nakon toga prelazi se na dio pod nazivom *Usporedni motivi*. Ovaj je dio metodički najnapredniji jer omogućuje komparativni pristup basnama. Uspoređuju se Ezopova basna *Starac i smrt* te basna Gustava Krkleca, *Žablja melankolija*. Obje govore o želji za životom koja je u svakome jaka usprkos teškoćama. Zadatak je učenika usporediti te dvije basne koristeći svoje dotadašnje znanje o analizi te književne vrste. Vrlo je važno primijetiti kako je jedna basna pisana stihom, dok je druga u proznome obliku. Učenici na raspolaganju imaju mnogo dodirnih točaka sadržaja dviju basni, ali i neke značajne razlike u njihovim izrazima. Nakon komparativnoga zadatka čitanka nudi i nekoliko zanimljivih podataka o basnama općenito, a preporučuje i dodatno štivo. Veoma je važno zadržati interes učenika za basnu, a ta je metodička obrada basne na dobrome putu da to i ostvari, pogotovo

¹¹⁴ Dragica Dujmović-Markusi, *Književni vremeplov 1, čitanka za prvi razred gimnazije*, Profil, Zagreb, 2007., str. 122.-124.

posljednjim, stvaralačkim zadatkom. Naime, učenicima je na raspolaganje ponuđeno nekoliko pojmova: *hvalisavac*, *lisac* i *pijetao*. Pomoću tih pojmova učenici trebaju osmisliti vlastitu basnu. Takav zadatak njeguje učenikovu kreativnost i stvaralaštvo. Nastavnik bi mogao, po želji, zadati još pokoju skupinu pojmova kako bi razred proizveo što više različitih basni. Učenike koji napišu najbolje basne valja pohvaliti, a možda i neku od njihovih basna poslati na literarni natječaj, budući da danas uvelike nedostaje novih basnopisaca.

6.2. La Fontaineove basne u čitankama i priručnicima za prvi razred srednje škole

Nakon pregledanih brojnih čitanke za srednju školu, autorica nije ni u jednoj pronašla obradu La Fontaineove basne. Njegove su basne danas poprilično marginalizirane i moglo bi se reći kako je La Fontaine među basnama kao basna među ostalim književnim vrstama. Pa ipak, to ne bi trebalo spriječiti nijednoga nastavnika da La Fontaineove basne uvrsti u svoj nastavni plan, pogotovo u gimnazijama. Dvije se La Fontaineove basne nalaze u *Hrvatskoj čitanci iz svjetske književnosti*.¹¹⁵ Radi se o basnama *Vuk i pas te Životinje oboljele od kuge*. Budući da se radi o priručniku u kojemu su većinom samo otiskani predlošci, on ne obiluje metodičkim instrumentarijem, ali ipak nudi zadatak u kojemu se trebaju odrediti i protumačiti pouke tih dviju basni. To je dobar početak, a svaki nastavnik može ga, uz pomoć metodičkoga znanja, proširiti na uspješan sat prema primjeru iz prethodne čitanke.

7. METODIČKE MOGUĆNOSTI U INTERPRETACIJI LA FONTAINEOVIIH BASNI U SREDNJOJ ŠKOLI

Iako je u novijim čitankama predložen poprilično koristan i moderan metodički instrumentarij za obradu basne, nastavnici obradu basne mogu još više osuvremeniti komparativnim pristupom u kojemu bi s jedne strane stajala La Fontaineova basna, a s druge književno djelo iste ili slične tematike koje ne mora nužno biti dijelom nastavnoga programa. Autorica kao jedan od mogućih komparativnih pristupa basni predlaže usporedbu La Fontaineovih basni s *Basnama o komunizmu*¹¹⁶ Slavenke Drakulić. Naime, Drakulić u svojoj

¹¹⁵ Vlado Pandžić i Goran Novaković, *Hrvatska čitanka iz svjetske književnosti 1, priručnik za srednjoškolce i studente*, Profil, Zagreb, 2004., str. 351.-353.

¹¹⁶ Slavenka Drakulić, *Basne o komunizmu iz pera domaćih, divljih i egzotičnih životinja*, Profil, Zagreb, 2009.

knjizi pomoću šest basni opisuje šest bivših komunističkih zemalja Istočne Europe iz životinjskoga kuta gledanja. Autorica predlaže usporedbu dviju La Fontaineovih basni (*Vuk i pas*¹¹⁷ te *Gradski miš i poljski miš*¹¹⁸) s basnom *Legenda o Berlinskom zidu – predavanje jedne Krtice*¹¹⁹ Slavenke Drakulić. Naime, sve tri basne tematiziraju slobodu na svoj način. U basni *Vuk i pas*, vuk odbija lagodan život kakav ima pas jer ni pod koju cijenu ne želi živjeti zavezan na lanac. Radije će umrijeti od gladi nego biti zatvoreni sluga čovjeku. Pas, s druge strane, ne shvaća kako je moguće da netko više voli gladovati u prirodi, nego lagodno živjeti u zatočeništvu. Basna *Gradski miš i poljski miš* govori o gozbi koju je gradski miš priredio za poljskoga. Naime, gradski je miš odlučio poslužiti se hranom s ljudskoga stola pa su na svaki znak dolaska čovjeka morali bježati od obilnoga stola. Poljski se miš tome usprotivio i radije će jesti svoj skromni grah u polju, nego izgubiti glavu zbog komadića mesa u gradu. I on bira slobodu nasuprot izobilju. Slično piše i Slavenka Drakulić, koja u svojoj basni o Krtici tematizira izgradnju Berlinskoga zida te prokopavanje tunela ispod njega kako bi ljudi pobjegli na Zapad. Krtica pokušava shvatiti zašto bi netko bježao na mjesto gdje je sloboda kretanja ograničena, no shvaća i kako je tamo izobilje hrane i mogućnosti veće za razliku od života u komunizmu. Na učenicima je da pročitaju te tri basne te da ih usporede i iz njih izvuku pouke. Učenici prvoga razreda srednje škole dovoljno su zreli da shvate što je komunizam i kako je on djelovao na ljude, a ako to i ne shvaćaju u potpunosti, basna o Krtici na zanimljiv će im način razjasniti sve nejasnoće. Sve tri basne poučit će učenike korisnim istinama i vrijednostima, a možda će ih potaknuti i na daljnje čitanje basni. Kroz basne poput te o Krtici učenici mogu na zanimljiv način učiti o povijesti, a kroz La Fontaineove mogu naučiti važne životne vrijednosti. Osim toga, mogu uspoređivati navedene basne na razini izraza koji ne mogu biti različiti nego što jesu. Na nastavnicima je da osmisle zanimljiva pitanja za usporedbu tih basni, ali i da potaknu učenike da pročitaju još neku basnu iz zbirke Slavenke Drakulić te sami nađu La Fontaineovu basnu koja joj odgovara ili koja joj se pak u potpunosti suprotstavlja. Učenici ih mogu usporediti u pisanim uradcima koje će nastavnik poslušati ili pregledati te najbolje pohvaliti.

¹¹⁷ Isto kao ⁸³, str. 89.

¹¹⁸ Isto kao ⁸³, str. 95.

¹¹⁹ Isto kao ¹¹⁶, str. 9.

Druga je mogućnost komparativnoga pristupa basni usporedba La Fontaineove basne *Cvrčak i mrav*¹²⁰ i istoimene pripovijetke Somerseta Maughama. La Fontaine u svojoj basni piše o cvrčku koji se cijelo ljeto zabavljao i mravu koji je cijelo ljeto naporno radio. Kada je došla zima, mrav je imao spremljenu zimnicu, dok je cvrčak bio bez ičega. Mrav mu je tada odbio pomoći poučivši nas kako je važnije naporno raditi, nego se zabavljati. Maugham se u svojoj pripovijetki *Cvrčak i mrav*¹²¹ žestoko protivi toj poruci. U njoj opisuje život dvojice braće od kojih je jedan rastrošan i lijen, a drugi marljiv i skroman. Rastrošni brat uvijek je uživao u životu, lijepo se odijevao, živio raskalašeno te posuđivao novce od drugih, a drugi je štedljivo živio životom obiteljskoga čovjeka. Na kraju se rastrošni brat neočekivano domogao ogromnoga nasljedstva starije žene te je nastavio živjeti kako je naviknuo do kraja života, iako je skromni brat predviđao njegov pad. Maugham u svojoj pripovijetki čak i spominje La Fontaineovu basnu s čijom se poukom nikako ne slaže. Na učenicima je da usporede tu kratku pripovijetku s La Fontaineovom basnom i sami odluče na čijoj su strani. Aktualizacijom obaju djela najbolje će se doći do pravoga odgovora pa bi tako nastavnik trebao učenicima zadati da nabroje primjere za obje vrste ishoda. Maughamov stil pisanja veoma je šaljiv i lagan pa će učenici zasigurno uživati čitajući njegovu pripovijetku. Nastavnik može učenicima preporučiti još pokoje njegovo djelo koje za domaću zadaću trebaju usporediti s La Fontaineovim basnama. Također, učenici mogu probati napisati svoju pripovijetku kojom će osuvremeniti odabranu La Fontaineovu basnu i možda joj dati neočekivani završetak. Važno je da nastavnik sve radove pregleda i najbolje pohvali jer se tako potiče učenikova kreativnost i stvaralački rad.

8. ZAKLJUČAK

Basna je jedna od najstarijih i najvrjednijih književnih vrsta. Nastala je u izravnom doticaju sa svijetom koji je čovjek opažao tisućljećima te ga je pretočio u alegorijsku sliku kritike društva u kojemu živi, u trenutku kada bi otvoreni protest bio poguban. Ljudsko je društvo mijenjalo pojedince, ali se nikada nisu promijenili načini njegovoga funkcioniranja. Baš je zato basna bezvremenska te su motivi prvoga basnopisca, Ezopa, poslužili kao dobra

¹²⁰ Isto kao ⁸³, str. 87.

¹²¹ William Somerset Maugham, „Cvrčak i mrav“, u: *Kiša i druge priče*, Školska knjiga, Zagreb, 2002., str. 439.

podloga za kasnije basnopisce – La Fontainea, Krilova te Lessinga, koji su njegove motive stilizirali i prilagodili vremenu u kojemu su živjeli.

Basna se u nastavi najviše spominje u petom razredu osnovne škole i prvom razredu srednje škole. Pregledom čitanki i priručnika ustanovljeno je kako su La Fontaineove basne premalo zastupljene u nastavi. Autorica je ipak uspjela prisustvovati nastavnome satu obrade njegove basne *Kokot, mačak i mišić* u petom razredu, no taj je sat izveden prema čitanci u kojoj se nalazi solidna, ali nikako dostatna obrada La Fontaineove basne. Nastavnici basnu većinom analiziraju veoma površno, govoreći samo o njezinoj fabuli, likovima te iznoseći pouku kao da je definicija. Noviji metodički pristupi predlažu problemski pristup basnama pa je tako autorica iznijela neke prijedloge takve obrade. Basni se mora pristupiti i stvaralačkim nastavnim sustavom jer su nebrojene mogućnosti njezina pozitivnoga djelovanja na učenikove stvaralačke i kreativne mogućnosti, a autorica je u radu nabrojala samo neke od njih. Nastavnici moraju biti glavni pokretači novih metodičkih obrada basni te ne smiju dopustiti da se ona marginalizira i upotrebljava samo kao skup osobina. Komparativni pristup jedna je od mogućnosti koja se može najbolje iskoristiti u srednjoj školi. Učenici se trebaju ponovno zainteresirati za basnu, a najbolje ih je privući usporedbom s nekom drugom, atraktivnijom vrstom. Autorica donosi nekoliko prijedloga za to, uključujući pripovijetku Williama Somerseta Maughama, *Cvrčak i mrav*, koja izravno komunicira s La Fontaineovom istoimenom basnom. Nastavnici moraju učenike upoznati sa zanimljivom stranom basne te ih uposliti kreativnim zadacima pa će time možda potaknuti učenike da pročitaju još koju La Fontaineovu ili bilo koju drugu basnu budući da se u nastavnome planu i programu predviđa njih premalo.

9. PRILOZI

Prilog 1. Nastavni listići za interpretaciju basne *Kokot, mačak i mišić* Jeana de La Fontainea

<p style="text-align: center;">PRVA SKUPINA</p> <p>1. Imenujte likove u basni. U kakvoj se situaciji našao mišić? Što mu se, neiskusnom, moglo dogoditi?</p> <p>2. U basni je prikazan:</p> <p>a) slučajni susret među životinjama, b) njihova životna svakodnevnica?</p> <p>Opisani događaj:</p> <p>a) izaziva smijeh</p> <p>b) izaziva sažaljenje/divljenje prema mišiću</p> <p>c) djeluje poučno?</p>	<p style="text-align: center;">DRUGA SKUPINA</p> <p>1. Kako mišić:</p> <p>a) opisuje kokota,</p> <p>b) doživljava kokota,</p> <p>c) prikazuje sebe na početku basne</p> <p>d) prikazuje sebe u susretu s kokotom?</p> <p>Odgovore potkrijepite primjerima iz teksta.</p>
<p style="text-align: center;">TREĆA SKUPINA</p> <p>1. Kako mišić: a) opisuje mačka, b) doživljava mačka?</p> <p>Pronađite riječi koje otkrivaju mišićeve osjećaje prema mačku.</p> <p>2. U basni je prikazan:</p> <p>a) slučajni susret među životinjama, b) njihova životna svakodnevnica?</p> <p>Opisani događaj:</p> <p>a) izaziva smijeh</p> <p>b) izaziva sažaljenje/divljenje prema mišiću</p>	<p style="text-align: center;">ČETVRTA SKUPINA</p> <p>1. Mišić je pokazao:</p> <p>a) mudrost, b) naivnost i c) životno neiskustvo. Odgovore obrazložite.</p> <p>Svojim riječima majka mišića:</p> <p>a) plaši mišića,</p> <p>b) ogovara kokota i mačka,</p> <p>c) prenosi životno iskustvo?</p> <p>2. U basni su prikazani: a) odnosi među životinjama,</p>

c) djeluje poučno?	b) odnosi koji se mogu primijeniti na ljude? Kakva je poruka izrečena ovom basnom? U kojim se stihovima ona krije?
--------------------	--

10. POPIS LITERATURE

1. Babić, Nada, Dinka Golem, Dunja Jelčić, *Dveri riječi 5, hrvatska čitanka za peti razred osnovne škole*, Profil, Zagreb, 2006.
2. *Basne. Antologija*, priredila i odabrala Dubravka Težak, Divič, Zagreb, 1997.
3. Bettelheim, Bruno, *Smisao i značenje bajki*, Roditeljska biblioteka 4, Zagreb, 2000.
4. Bežen, Ante, Olga Jambrec, *Hrvatska čitanka za V. razred osnovne škole, 11. izmijenjeno izdanje*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2006.
5. Bežen, Ante, Olga Jambrec, *Hrvatska čitanka za V. razred osnovne škole*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2009.
6. Blažetin, Stjepan, „O basnama“, u: *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*, uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 9.-13.
7. Crnković, Milan, *Dječja književnost. Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*, Školska knjiga, Zagreb, 1967.
8. Čubelić, Tvrtko, *Narodne pripovijetke*, ŠIZ „Zrinski“, Zagreb, 1980.
9. de La Fontaine, Jean, *Basne*, s ilustracijama Gustavea Doréa, svezak 2, Izdanja Antibarbarus, Zagreb, 1993.
10. de La Fontaine, Jean, *Basne: izbor*, s ilustracijama Gustavea Doréa, Novo pokoljenje, Zagreb, 1948.
11. Diklić, Zvonimir, *Književnoznanstveni i metodički putokazi nastavi književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2009.
12. Diklić, Zvonimir, Mevlida Garić, Stevan Micić i drugi, *Metodički pristup književnoumjetničkom tekstu – pripovijetka. Priručnik za nastavnike srpskohrvatskog-hrvatskosrpskog jezika u osnovnoj školi*, „Veselin Maleša“, Sarajevo, 1973.
13. Diklić, Zvonimir, *Primjeri iz dječje književnosti*, Divič, Zagreb, 1996.

14. Drakulić, Slavenka, *Basne o komunizmu iz pera domaćih, divljih i egzotičnih životinja*, Profil, Zagreb, 2009.
15. Dujmović-Markusi, Dragica, *Književni vremeplov, čitanka za prvi razred gimnazije*, Profil, Zagreb, 2007.
16. Ezop, *Basne*, preveo Milivoj Sironić, Školska knjiga, 2001.,
17. Grbaš, Dijana, Sonja Tošić-Grlač, Tvrtko Vuković i drugi, *Iz priče u priču, hrvatska čitanka za peti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2009.
18. Horvatek Modrić, Davorka, Ruža Križan-Sirovica i ostali, *Čitanka 1 za prvi razred četverogodišnje srednje strukovne škole*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
19. Hranjec, Stjepan, *Kršćanska izvorišta dječje književnosti. Priručnik za studente i učitelje*, Alfa, Zagreb, 2003.
20. Kovač, Slavica, Mirjana Jukić, *Priručnik za učitelje hrvatskog jezika u V. razredu osnovne škole uz hrvatsku čitanku autora Ante Bežena i Olge Jambrec*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2009.
21. Lagumdžija, Nada, *Basna u osnovnoškolskoj nastavi književnosti. Drugo dopunjeno izdanje*, Hena Com, Zagreb, 2000.
22. *Leksikon stranih pisaca*, uredila Dunja Detoni-Dujmić, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
23. Maugham, William Somerset, „Cvrčak i mrav“, u: *Kiša i druge priče*, Školska knjiga, Zagreb, 2002., str. 439.-445.
24. *Mitologija. Mitovi, legende i vjerovanja*, prevela: Tatjana Vukelić, Dušević & Kršovnik d.o.o., Rijeka, 2004.
25. *Nastavni plan i program za osnovnu školu (HNOS)*, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Zagreb, 2006.
26. Pandžić, Vlado i Goran Novaković, *Hrvatska čitanka iz svjetske književnosti 1, priručnik za srednjoškolce i studente*, Profil, Zagreb, 2004.

27. Peko, Anđelka, Emerik Munjiza, „Smisao basne u obrazovanju“, u: *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*, uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 165.-171.
28. Prodan, Janja, „Stilski elementi u basnama“, u: *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*, uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 15.-21.
29. Rosandić, Dragutin, *Metodika književnoga odgoja. Temeljni metodičkknjiževne enciklopedije*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
30. Sablić Tomić, Helena, „Tipologija basne“, u: *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*, uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 209.-215.
31. Skupina autora, *Čitanka za 1. razred gimnazije*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
32. Skupina autora, *Krila riječi 5, čitanka za peti razred*, Školska knjiga, Zagreb, 2007.
33. Solar, Milivoj, *Teorija književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 1994.
34. Škreb, Zdenko, Ante Stamać, *Uvod u književnost – teorija, metodologija*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 1998.
35. Šprljan, Kristina Ana, Andreja Rosandić, *Krug znanja – priručnik za učitelje, nastavnike i profesore*, Školska knjiga, Zagreb, 2008.
36. Težak, Dubravka, „Basna kao dječja lektira“, u: *Basne. Antologija*, priredila i odabrala Dubravka Težak, Divič, Zagreb, 1997., str. 13.-17.
37. Težak, Dubravka, „Povijesni pregled razvoja basne“, u: *Basne. Antologija*, priredila i odabrala Dubravka Težak, Divič, Zagreb, 1997., str. 5.-12.
38. Visinko, Karol, „Basna u srednjoškolskoj nastavi književnosti“, u: *Zlatni danci 4 – Basne. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenoga skupa*, uredila Ana Pintarić, Pedagoški fakultet Osijek, Osijek, 2003., str. 173.-183.

39. Visinko, Karol, *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

Internetski izvori

1. http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/gimnazije/obvezni/hrvatski.pdf, 13. lipnja 2014.
2. http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/strukovne/hrvatski-3.pdf, 13. lipnja 2014.
3. http://dokumenti.ncvvo.hr/Nastavni_plan/strukovne/hrvatski-4-4-3-3.pdf, 13. lipnja 2014.
4. http://www.youtube.com/watch?v=C_PWzTT2usM, 5. lipnja 2014.